

colofon

Uitgever:

Forum van Organisaties van Etnisch-culturele Minderheden
Gallaitstraat 76/4
1030 Brussel
Tel: 02/244.93.36
Fax: 02/245.58.32
www.iccm.be; binnenkort; www.minderhedenforum.be

Leden:

ACLI/Vlaanderen – AIF – CDF – FMDO – FZO/ML – GHANABA
– Internationaal Comité – LAF – Platform Afrikaanse Gemeenschappen – RVDAGE/Vlaanderen – Turkse Unie van België – Vluchtelingen – VOEM – Wereldvrouwen – Woonwagenebewoners

Samenstelling:

Forum van Organisaties van Etnisch-culturele Minderheden

Redactie:

Naima Charkaoui

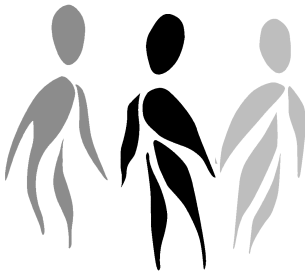
Drukker:

De Wrikker, Berchem

Verantwoordelijke uitgever:

Christopher Oliha

Conclusies

van het Forum van Organisaties van
Etnisch-culturele Minderheden
na de Open Forumdag van
20 oktober 2001

mei 2002

DANK

***Het Forum van Organisaties van
Etnisch-culturele Minderheden
drukt zijn speciale dank uit
voor allen die hebben bijgedragen tot
het ontwikkelen van deze
visies en standpunten.***

***In het bijzonder danken wij alle leden
van de Werkgroepen en alle
deelnemers aan de Open Forumdag
voor hun waardevolle inbreng,
en danken we allen die zich van ver of
dichtbij inzetten voor het Forum.***

Inleiding	6
I. Basisvisie	8
II. Media	11
1. Berichtgeving en beeldvorming	11
• Negatieve stereotypering:	
• Presentatie	
• conclusie	
2. Participatie	18
• Personeel	
• Informatieve en ontspannende programma's	
• Media-aanbod	
• Feedback	
• conclusie	20
III. Onderwijs	24
1. Diversiteit	29
• De leerlingen	
• Leraren, adviesraden, inrichtende machten, oudercomités	
• Het leerprogramma	
2. Betrokkenheid	40
3. Taak van de overheid	45
• Conclusie	49
IV. Jeugd	52
1. Eenheid en diversiteit	55
• Problemen met jongeren	
• Vrijtijdsbesteding	
2. Ontplooiing	61
• Conclusie	66
Nawoord	69
Referenties	72

Inleiding

Op 20 oktober 2001 ging de Open Forumdag van het Forum van Organisaties van Etnisch-culturele Minderheden door. Het Forum ging er de dialoog aan met een grote groep mensen die van ver of dichtbij met etnisch-culturele minderheden te maken hebben, in de eerste plaats uiteraard de etnisch-culturele minderheden zelf. De vruchtbare discussies gaven een belangrijke impuls voor de verdere ontwikkeling van visies en standpunten binnen het Forum. De neerslag daarvan vindt u hier.

Uit de vele mogelijke thema's, heeft het Forum een keuze gemaakt voor de thema's jeugd, onderwijs en media. Deze thema's leken ons op dit moment onder de meest belangrijke en actuele te zijn. Ze staan overigens ook nauw met elkaar in verband. Zogenaamde 'problemen met allochtone jongeren' krijgen in de media vaak veel aandacht, de problemen *van* die jongeren heel wat minder. Dit kleurt mee het over het algemeen negatief beeld van etnisch-culturele minderheden in de media (en de samenleving), wat voor ons een voortdurende bron van frustratie is. Onderwijs is dan weer een belangrijke hefboom om iets te doen aan de problemen van deze en toekomstige jongeren, maar ook aan de ingesteldheid van de rest van de Belgische samenleving. Gelijke Kansen in het onderwijs zullen ook de diversifiëring van maatschappelijke sectoren teweegbrengen, waaronder... de media.

De klemtoon op deze drie thema's belet niet dat we binnen het Forum ook aandacht besteden aan andere thema's, zoals tewerkstelling, politieke participatie, anti-discriminatie enzovoort. Deze issues zullen trouwens in de toekomst nog sterker aan bod komen.

De standpunten inzake Media, Onderwijs en Jeugd, werden ontwikkeld in de loop van 2000, 2001 en begin 2002. Ze zijn het resultaat van het voorbereidend werk van de Werkgroepen Media, Onderwijs en Jeugd (telkens samengesteld uit leden van het Forum en externe experts), de discussies met de ruime achterban en andere relevante partners op de Open Forumdag¹ en de nabesprekingen binnen het Forum. De Werkgroep Onderwijs kon ook de ervaringen van enkele afgevaardigden van het Forum in de Commissies van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) – de Commissie Onderwijs Migranten

¹ **Opmerking:** hoewel ze niet onze voorkeur wegdraagt, zal de term allochtonen toch soms gebruikt worden, en dit om twee redenen. Ten eerste ligt ze vlatter in de mond dan de term 'etnisch-culturele minderheden'. Ten tweede omvat de term 'etnisch-culturele minderheden' naast de zogenaamde 'allochtonen' ook de groepen van vluchtelingen en woonwagenbewoners. Met 'allochtonen' wordt dan ook vaak specifiek verwezen naar deze subgroep binnen de etnisch-culturele minderheden.

(COM), de Commissie Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC) en het Overleg Toelating – benutten in de formulering van hun conclusies.

Gezien de nauwe verwevenheid van de thema's, berusten de visies en standpunten op een gemeenschappelijke visie op de maatschappij en de positie van etnisch-culturele minderheden daarin. De krachtlijnen van deze basisvisie worden kort uiteengezet in een voorafgaand hoofdstuk. We zullen zien dat deze punten als een rode draad doorheen de verschillende hoofdstukken lopen.

De conclusies rond de drie kernthema's zijn telkens driedelig opgebouwd. In een eerste stukje wordt in een aantal kernzinnen de **visie**, het ideaalbeeld van het Forum op respectievelijk Media, Onderwijs en Jeugd uitgelegd. In het tweede stuk werpen we een kritische blik op de **huidige situatie** in het licht van die visie. Het is niet onze bedoeling al te lang te blijven stilstaan bij de vaststellingen van wat er zoal foutloopt. De probleempunten zijn meestal voldoende gekend en erkend, en de geïnteresseerden kunnen er altijd gespecialiseerde lectuur op naslaan (enkele referenties zijn te vinden achteraan de tekst). Zelf verkiezen we een constructieve en actieve benadering en proberen daarom snel over te gaan naar het derde luik, waar we een aantal heel concrete **suggesties** aanreiken. Deze suggesties zijn voornamelijk gericht naar de overheden, de directe betrokken actoren (vb. media, onderwijsinstanties, jeugdwerk), naar onze eigen organisaties en achterban. Vanuit het Forum zullen we deze actiepunten actief promoten en opvolgen. In het **nawoord** geven we een korte stand van zaken van onze huidige activiteiten hierrond.

Wij geloven dat de neerslag van de Open Forumdag en de conclusies van het Forum zeer belangrijk zijn. Ze geven immers **de meningen en bekommernissen weer van de etnisch-culturele minderheden zélf**. Elkeen die een beleid wenst uit te bouwen waar deze groepen direct of indirect bij betrokken zijn - en dan denken we aan alle overheidsniveaus, en allerlei organisaties en diensten - heeft er alle belang bij om te weten wat er leeft bij de basis en zijn beslissingen mede hierop te baseren. Het daadwerkelijk luisteren naar en rekening houden met de etnisch-culturele minderheden, zoals gegroepeerd in het Forum, is een **onmisbaar signaal dat men het ernstig meent met de emancipatie van deze groepen**. We nodigen u dan ook graag uit deze conclusies met aandacht te lezen.

I. Basisvisie

De conclusies van het Forum van Organisaties van Etnisch-culturele Minderheden zijn gestoeld op een algemene visie op de samenleving. Wij pleiten voor een samenleving die **inclusief** is, waar plaats is voor **diversiteiten** in alle opzichten en waar iedereen beschikt over **gelijke rechten, gelijke kansen en gelijke uitkomsten**.

We pleiten voor een **inclusieve visie op de samenleving**, die een plaats en ruimte geeft aan alle individuen en groepen. Als etnisch-culturele minderheden maken wij immers integraal deel uit van deze maatschappij. Daarom verkiezen we ook de term 'minderheden' bóven de term allochtonen¹, omdat ze benadrukt dat het gaat om (minderheids)groepen bínnen eenzelfde maatschappij, en niet om groepen die 'anders' zijn dan 'de rest van de samenleving', de zogenaamde 'autochtonen'.

Tegelijk moet men binnen deze samenleving oog hebben voor **diversiteiten**. Diversiteit dient erkend te worden, men moet er rekening mee houden bij beslissingen en in de communicatie én men moet de rijkdom ervan weten te benutten.

Wij pleiten voor een **interculturele maatschappij**. In een interculturele maatschappij leven mensen en groepen die in verschillende opzichten van elkaar verschillen, naast maar ook mét elkaar. We praten dan ook liever over '*interculturaliteit*' dan over 'multiculturalisme', omdat het meer de nadruk legt op de interacties tussen de verschillende groepen en individuen. Interculturaliteit krijgt vanuit onze invalshoek de klemtoon hoewel het slechts een aspect is van een diverse samenleving in het algemeen - zij het een heel belangrijk aspect.

In navolging van onze visie op een interculturele maatschappij, willen we alle maatschappelijke en politieke actoren met aandrang uitnodigen om binnen hun werkveld en naargelang hun bevoegdheden, werk te maken van **diversifiëring en interculturalisering**. Met interculturalisering doelen we zowel op het aanwervings- en personeelsbeleid, als op inhoud en methodiek van de werking, in het bijzonder het toegankelijk maken van allerlei diensten voor etnisch-culturele minderheden.

Erkennen van diversiteit betekent ook dat rekening wordt gehouden met de specifieke noden en behoeften van bepaalde groepen. In deze inclusieve samenleving gelden immers **gelijke rechten, gelijke kansen en gelijke uitkomsten** voor iedereen, ongeacht haar/zijn huidskleur, haar/zijn etnisch-culturele achtergrond, haar/zijn religieus/ filosofische overtuiging enzovoort. De realisatie hiervan is voor ons de ware betekenis van **'integratie'**. Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor integratie niet enkel bij de etnisch-culturele minderheden ligt, maar ook en in de eerste plaats bij alle maatschappelijke actoren: beleidsverantwoordelijken, media-instanties, de onderwijswereld, ondernemingen, Vlaamse en allochtone verenigingen allerhande enzovoort. Integratie omvat een volwaardige integratie in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, in het politieke leven (o.m. via het invoeren van het stemrecht), in het sociale leven (o.m. het jeugdwerk en het verenigingsleven). Met andere woorden: geen integratie zonder emancipatie, en geen emancipatie zonder gelijke rechten en gelijke kansen.

Samenvattend roepen we alle instanties en personen op tot:

- ☛ een correcte en evenwichtige **communicatie**, die zich niet schuldig maakt aan stereotypering, stigmatisering, generalisering, reducering
- ☛ een duidelijke keuze voor de **interculturele samenleving**, i.e. een maatschappij waar plaats is voor diversiteiten en interacties tussen 'verschillende' groepen en personen
- ☛ een duidelijke visie op **'integratie'** als het garanderen van volwaardige rechten en kansen en het nastreven van gelijke uitkomsten voor iedereen in de samenleving
- ☛ het actief bestrijden van openlijke en verdoken **discriminatie** in al haar vormen
- ☛ het realiseren van volwaardige **integratie** in het onderwijs en op de arbeidsmarkt

- ☛ het uitnodigen tot **politieke participatie**, in de eerste plaats via het invoeren van stemrecht op alle beleidsniveaus
- ☛ een algemene **sensibilisering** van de maatschappij, die een positieve visie op diversiteit uitdraagt en die alle mensen en groepen concrete instrumenten aanreikt voor het omgaan met diversiteiten.

Deze basisvisie onderligt de visies, standpunten en suggesties die hieronder rond de verschillende thema's – media, onderwijs en jeugd – worden aangereikt.

II. Media

De Werkgroep Media heeft zich vooral toegespitst op twee sub-thema's van het brede onderwerp 'etnisch-culturele minderheden en /in de media', met name:

(1) het personeelsbeleid van de Vlaamse media;

(2) de beeldvorming over allochtonen in de Vlaamse media.

'Beeldvorming' dient hierbij te worden begrepen in ruime zin, met name enerzijds de inhoud van de berichtgeving over de diverse minderheden, en anderzijds de manier waarop deze groepen – al dan niet – fysiek in beeld komen.

Visie

In de huidige maatschappij spelen de media – in het bijzonder de zogenaamde 'massamedia' (TV, radio, kranten, internet,...) – een belangrijke rol. Deze rol houdt zowel gevaren als kansen in, waarbij de laatste maximaal benut dienen te worden en de eerste bestreden. Het Forum van Organisaties van Etnisch-Culturele Minderheden streeft naar de uitbouw van media, die zowel inhoudelijk als in hun samenstelling een interculturele maatschappij weerspiegelen en die de positieve relaties en interacties tussen de verschillende bevolkingsgroepen in deze maatschappij bevorderen.

1. Berichtgeving en beeldvorming

De media vervullen de belangrijke rol van **communicatiekanaal** tussen verschillende groepen in de maatschappij. Ze bieden informatie aan over deze groepen en beïnvloeden zo in zeer grote mate het beeld dat over hen bestaat bij andere groepen, met alle maatschappelijke implicaties vandien.

Het is de taak en de verantwoordelijkheid van de media om een **waarheidsgetrouwe, objectieve en evenwichtige berichtgeving** te ga-

randeren. Dit geldt zowel voor de selectie van nieuws, als voor de manier waarop het gebracht wordt. Het zoeken naar sensatie dreigt deze verantwoordelijkheid te ondermijnen, en leidt tot een stereotiepe en polariserende berichtgeving, die geen oog meer heeft voor positieve beeldvorming.

De media hebben verder een rol te spelen als waakhond van de **democratie**. Ze kunnen deze vervullen door een kritische berichtgeving, die oog heeft voor de zwakkeren in de maatschappij en die reële discriminaties en andere mistoestanden systematisch aankaart en de maatschappij hierover sensibiliseert. Enkel zo kunnen ze hun emancipatorisch potentieel ten volle benutten.

2. Participatie

Om een representatief en evenwichtig beeld van de maatschappij te schetsen, is het belangrijk dat de media ook in hun samenstelling representatief zijn voor de hele maatschappij. Het is daarom noodzakelijk dat ook de etnisch-culturele minderheden **vertegenwoordigd** zijn in de Vlaamse media, en dit zowel wat betreft het personeel, als wat betreft de medewerking aan en participatie in informatieve, ontspannings-, fictie- en andere programma's.

De minderheden dienen zich ook als publiek en consument bij het media-aanbod betrokken te voelen.

Daarnaast is het belangrijk dat de media de etnisch-culturele minderheden, vertegenwoordigd door het Forum, erkennen als gesprekspartner, die mee waakt over de inhoud en de werking van de media.

Vaststellingen en suggesties

Met het oog op de overzichtelijkheid, presenteren we onze vaststellingen telkens aan de hand van de relevante paragraaf uit onze visietekst. Onze suggesties zijn telkens gegroepeerd onder de titel 'conclusie'.

1. Berichtgeving en beeldvorming

De media vervullen de belangrijke rol van **communicatiekanaal** tussen verschillende groepen in de maatschappij. Ze bieden informatie aan over deze groepen en beïnvloeden zo in zeer grote mate het beeld dat over hen bestaat bij andere groepen, met alle maatschappelijke implicaties vandien.

Het is de taak en de verantwoordelijkheid van de media om een **waarheidsgetrouwe, objectieve en evenwichtige berichtgeving** te garanderen. Dit geldt zowel voor de selectie van nieuws, als voor de manier waarop het gebracht wordt. Het zoeken naar sensatie dreigt deze verantwoordelijkheid te ondermijnen, en leidt tot een stereotiepe en polariserende berichtgeving, die geen oog meer heeft voor positieve beeldvorming.

Hoewel er al een paar jaar richtlijnen bestaan rond de berichtgeving over alloctonen in de media, stellen we vast dat de berichtgeving – zowel door onkunde als door onwil – nog veel te wensen overlaat en dat objectiviteit vaak ver te zoeken is. Sommige media leveren nochtans oprechte inspanningen om te komen tot een evenwichtige berichtgeving en meer participatie. Het is zeker niet onze bedoeling hun inspanningen in één misprijzend gebaar van tafel te vegen en zodoende alle media over dezelfde kam te scheren. Integendeel, we hopen dat onze suggesties hen mogen aanmoedigen om op het juiste spoor verder te gaan. Want dat er in elk geval nog werk aan de winkel is, dat zal wel niemand tegenspreken.

- **Negatieve stereotypering**

Allochtonen komen in het nieuws nauwelijks aan bod, en als er dan eens over hen bericht wordt, is de informatie vaak negatief en eenzijdig. Men praat enkel over '**problemen**' met allochtonen en de nadruk ligt op thema's als criminaliteit, drugs en rellen.

Waar het belangrijke maatschappelijke en (o.m. internationale) politieke thema's betreft, laat men bovendien bij voorkeur mensen met **extreme standpunten** aan het woord, die niet representatief zijn voor de groep waartoe ze behoren, maar door de manier waarop ze in beeld worden gebracht wel verkeerdelijk die indruk wekken.

Het beeld van etnisch-culturele minderheden dat hierdoor gecommuniceerd wordt, is heel **eenzijdig en negatief** en stemt dus niet met de werkelijkheid overeen. Door de invloed van de media beschouwen vele (autochtone) mensen dit beeld echter als realiteit, wat de onderlinge communicatie en interacties tussen de bevolkingsgroepen belemmert en bemoeilijkt. Uiteindelijk verscherpt dit een **polarisering** binnen de maatschappij, wat op zijn beurt aanleiding kan geven tot negatieve berichtgeving, wat dan weer de negatieve beeldvorming versterkt enzovoort. Men komt dus in een vicieuze cirkel terecht. Er wordt steeds meer gedacht in termen van 'wij' en 'zij', van 'onze groep' die zich moet afzetten en verdedigen tegen een vijandige 'Ander'.

Bovendien negeert deze stereotypering de grote diversiteit van culturen, opinies en personen binnen de etnisch-culturele minderheden in Vlaanderen. Ze worden allen **gereduceerd** tot één – negatief geëvalueerd – prototype.

Deze negatieve stereotypering is voor een groot stuk te wijten aan de marktlogica binnen de media, die voornamelijk geïnteresseerd zijn in opvallend, sensationeel nieuws en contrasterende standpunten, die een groot publiek (oplage, kijkcijfers) moeten aanspreken. Radio-journalist Guy Poppe drukte het zo uit: "Vandaag worden zowel de poli-

tieke als de media-agenda bepaald door een economisch project waarbij de klemtoon ligt op winst en verkoop.”²

Toch kunnen de media zich niet volledig achter die zogenaamde marktlogica verschuilen, maar hebben ze ook een verantwoordelijkheid tegenover de maatschappij. Men kan niet dulden dat berichtgeving zodanig eenzijdig is, dat ze hele bevolkingsgroepen stigmatiseert en de maatschappij polariseert. Hun journalistieke deontologie verplicht de media te streven naar evenwichtigheid en objectiviteit.

- **Presentatie**

Niet enkel de selectie van nieuws beïnvloedt de beeldvorming. Ook de manier waarop dit nieuws gebracht wordt, zowel in termen van taalgebruik als beeldmateriaal en omkadering, speelt een belangrijke rol.

Wat betreft **taalgebruik**, is een duidelijke en consequente **terminologie** van belang. Maar al te vaak worden woorden als ‘vreemdeling’, ‘migrant’, ‘vluchteling’, ‘asielzoeker’, ‘illegaal’, ‘allochtoon’, enzovoort, willekeurig gebruikt. Het is echter belangrijk dat de juiste term wordt gebruikt voor de juiste groep. Dat benamingen met negatieve connotaties helemaal uit den boze zijn, is vanzelfsprekend.

Ook, al dan niet gewilde, **associaties** hebben een belangrijke invloed op de beeldvorming. Hoewel er eerder beslist werd om dit niet meer te doen, wordt nog vaak de **nationaliteit of etnische origine** vermeld waar dit absoluut niet relevant is. Hierdoor wordt bij de consument van de informatie een associatie tussen vreemde origine en negatieve gebeurtenissen gelegd en versterkt.

Associaties kunnen ook – al dan niet gewild – worden gesuggereerd door de loutere **aaneenschakeling van onderwerpen** in eenzelfde uitzending of op eenzelfde krantenpagina. Hetzelfde geldt voor **beeld-**

² Guy Poppe n.a.v. het verschijnen van het rapport van de Lumumba-commissie op 17 november. Geciteerd in: ADÉ, Anne, GORIS, Gie, ‘Media en globalisering. Een andere pers is mogelijk.’ In: Wereldwijd, nr. 313, januari-februari 2002, p.15.

materiaal. Men moet erop toezien dat de beelden die bij een bericht worden getoond of de foto's die bij een artikel worden geplaatst ook werkelijk in verband staan met de inhoud van het artikel. Dit lijkt logisch, maar hier wordt vaak tegen gezondigd, vooral waar het berichtgeving over etnisch-culturele minderheden betreft. Het kan bijvoorbeeld niet dat bij een algemeen artikel over de islam in Vlaanderen, een foto komt van een Afghaanse vrouw in burqa.

De media hebben verder een rol te spelen als waakhond van de **democratie**. Ze kunnen deze vervullen door een kritische berichtgeving, die oog heeft voor de zwakkeren in de maatschappij en die reële discriminaties en andere misstanden systematisch aankaart en de maatschappij hierover sensibiliseert. Enkel zo kunnen ze hun emancipatorisch potentieel ten volle benutten.

Nog al te vaak verwaarlozen de media hun kritische rol, of vervullen ze haar slechts in de marge van hun activiteiten. De media moeten zich bezinnen over de rol die ze nog kunnen of willen spelen in de maatschappij. Een medium moet waar nodig durven ingaan tegen de marktlogica, door aandacht te besteden aan niet-evidente onderwerpen en door andere perspectieven aan bod te laten komen. Een goed journalist is tegen het impliciet overnemen van onverdraagzame en onjuiste politieke discours in zijn berichtgeving. Het is een taak voor de media zelf om zich deze vragen te stellen en er intern een – misschien niet gemakkelijk – debat over aan te gaan.

Conclusie

Een meer **objectieve en evenwichtige beeldvorming** van allochtonen, met voldoende aandacht voor **positief nieuws** dient afgedwongen te worden. We schuiven de volgende suggesties naar voor:

☛ Wij vragen niet dat de media negatieve aspecten en gebeurtenis-

sen gaan verdoezelen. Wel is het belangrijk dat deze op een **eerlijke** manier in beeld komen, dat men de verschillende kanten van een verhaal laat zien. Daarbij moet men niet zozeer zoeken om 'zwart' tegenover 'wit' te stellen, maar ernaar streven het hele gamma van 'grijstinten' te communiceren.

- ☛ Daarnaast moet er ook meer aandacht komen voor **positief nieuws**. Hierbij hebben we ook zelf een verantwoordelijkheid. We moeten zelf strategieën ontwikkelen om in te spelen op de logica van de media, om te gaan met het selectieproces van nieuwswaarde bij redacties en goed te communiceren met de media. We moeten dus zelf 'goed nieuws' creëren, of het tenminste onze eigen activiteiten en aanbod beter presenteren zodanig dat ze ook voor de media een 'nieuwswaarde' krijgen.
- ☛ Ten slotte dienen de media de Vlaamse samenleving aan te klagen als die niet openstaat voor de minderheidsgroepen.

Om de naleving hiervan te garanderen, dienen enkele **instrumenten**-ontwikkeld te worden.

- ☛ We vragen dat de bestaande **richtlijnen** over berichtgeving over allochtonen, die wel al een aantal jaren bestaan maar min of meer in de vergeethoek zijn geraakt, in herinnering worden gebracht en, waar nodig, aangepast. Het is belangrijk dat de etnisch-culturele minderheden hun inbreng hebben over deze richtlijnen.
- ☛ Wij willen graag een **onafhankelijke commissie** die journalisten ter verantwoording kan roepen. Ook hierin moeten vertegenwoordigers zitten van de etnisch-culturele minderheden zelf.
- ☛ We vragen dat er opnieuw programma's komen zoals het vroegere 'Couleur locale'; die **culturele diversiteit** tonen zonder in clichés te vervallen. Hiertoe kan ook rechtstreeks zendtijd toegekend wor-

den aan allochtonen, waarin ze hun eigen gemeenschappen en bekommernissen zelf kunnen naar voren brengen.

- ✦ Ten slotte hebben we ook **zelf** een taak naar de media toe. Wij kunnen hen ook zelf ter verantwoording roepen en hen al eens pijnlijk tegen de schenen schoppen als we niet akkoord gaan of als ze fouten maken.

2. Participatie

Om een representatief en evenwichtig beeld van de maatschappij te schetsen, is het belangrijk dat de media ook in hun samenstelling representatief zijn voor de hele maatschappij. Het is daarom noodzakelijk dat ook de etnisch-culturele minderheden **vertegenwoordigd** zijn in de Vlaamse media, en dit zowel wat betreft het personeel, als wat betreft de medewerking aan en participatie in informatieve, ontspannings-, fictie- en andere programma's.

We stellen vast dat de aanwezigheid van allochtone vertegenwoordigers in de media te beperkt is. Laten we negatieve berichtgeving even terzijde, dan komen etnisch-culturele minderheden nauwelijks in beeld.

In het **personeelsbestand** van de Vlaamse media, vinden we nauwelijks allochtonen.

Het gebeurt slechts zelden dat in **informatieve programma's** etnisch-culturele minderheden aan het woord komen. Hun kennis wordt door de media nog veel te weinig aangeboord.

Ook in **spel-** en andere **ontspanningsprogramma's** zien we nauwelijks deelname van leden van etnisch-culturele minderheden, noch als directe deelnemers, noch als publiek.

Wanneer we er ten slotte het **fictie-aanbod** op naslaan, dan valt nergens uit op te maken dat we leven in een multiculturele samenleving.

Dit is betreurenswaardig om verschillende redenen. Niet alleen wijst de ondervertegenwoordiging van een bepaalde groep – zoals dat lange tijd met de vrouwen het geval was en soms nog is – erop dat deze groep **minder kansen** krijgt. Bovendien zal een ruimere participatie bijdragen tot een meer **correcte berichtgeving**. Ten slotte missen we zo de kans om via de media de maatschappij in haar geheel te **weerspiegelen**. Participatie van etnisch-culturele minderheden in het héle media-aanbod – en dus niet enkel het voorbehouden ‘probleem’-segment – kan immers duidelijk maken dat etnisch-culturele minderheden deel uitmaken van de héle maatschappij en dat de thema’s die de hele maatschappij aangaan (en dat zijn er heel wat) voor hen dus niet minder relevant zijn. Dat ze met andere woorden helemaal niet zó ‘Anders’ zijn als vele Vlamingen denken. Door meer allochtonen in beeld te zien in ‘gewone’ ontspanningsprogramma’s, raakt men bovendien meer vertrouwd met het beeld van de multiculturele maatschappij.

De minderheden dienen zich ook als publiek en consument bij het media-aanbod betrokken te voelen.

We stellen vast dat veel allochtonen een voorkeur hebben voor **satelliettelevisie**. Dit is op zich niet slecht. De zenders die op satelliet worden aangeboden, bieden vaak nuttige informatie voor de doelgroep, vooral over de ontwikkelingen in het land van oorsprong. Toch bieden satellietzenders niet voldoende informatie, met name over de Belgische samenleving. Voor de etnisch-culturele minderheden vervullen satelliet- en Vlaamse zenders dus in principe een complementaire functie. Het **aanbod in de Vlaamse media** is echter onvoldoende aangepast aan de behoeften van allochtonen, waardoor er relatief te weinig naar deze media gekeken wordt. Er bestaan met andere woorden dikwijls

te weinig herkenningpunten voor allochtonen of er worden zaken getoond waartegen zij zich eerder willen afzetten.

Daarnaast is het belangrijk dat de media de etnisch-culturele minderheden, vertegenwoordigd door het Forum, erkennen als gesprekspartner, die mee waakt over de inhoud en de werking van de media.

We stellen vast dat er – ook over het thema ‘culturele diversiteit in de media in haar vele aspecten – nog al te vaak boven de hoofden van de meest direct betrokkenen wordt gediscussieerd. Deze aanpak is echter niet langer aanvaardbaar in de 21ste eeuw, nu de allochtone gemeenschappen zelf heel wat mondiger en beter georganiseerd zijn. Het is dan niet meer dan logisch dat wij onze eigen stem en inbreng in het debat opeisen.

Conclusie

Om de participatie van etnisch-culturele minderheden aan de Vlaamse media op een representatief niveau te brengen, moet gewerkt worden aan de **vraag– én de aanbodzijde**. Media moeten zich meer richten tot deze doelgroep en de etnisch-culturele minderheden zelf moeten beter hun weg vinden naar de media. De overheid heeft de taak inspanningen in beide ‘richtingen’ te stimuleren.

- Personeel

De overheid heeft de plicht om bij de VRT – als openbare omroep – de aanwezigheid van allochtonen onder het personeel te garanderen. Er moet een **positief actieplan** ontwikkeld worden zowel door het beleid als door de media zelf, met maximale inbreng van de doelgroep. Dit actieplan omvat: informatiedoorstroming (in beide richtingen), vorming en stimulansen en denkt zowel op korte als lange termijn. Speciale aandacht gaat naar jongeren.

- ☛ **Informatie:** de doelgroep moet over voldoende informatie beschikken om een carrière in de media tot een mogelijkheid te maken. Ze moeten de juiste kanalen kennen, weten hoe de media personeel selecteren en aanwerven. In een vroeger stadium, moeten jongeren weten wat het werk in de media, in een krant, TV of radio redactie eigenlijk inhoudt en welke de mogelijkheden er zijn van opleidingen en studierichtingen die leiden tot een baan in de media. Ook de media hebben nood aan informatie. We dienen hen kanalen aan te reiken voor de rekrutering en selectie van alloctonen.

- ☛ **Vorming:** Het is belangrijk een opleiding te organiseren, al dan niet binnen de omroepen, waardoor etnisch-culturele minderheden effectieve kansen krijgen.

- ☛ **Stimulansen:** Er moeten initiatieven komen die jongeren warm maken voor een loopbaan in de media. Deze initiatieven kunnen komen vanuit de media zelf, vanuit de overheid en vanuit de organisaties van etnisch-culturele minderheden. Ze moeten erop gericht zijn jongeren te laten proeven van het werk in de media. Een krant zou bijvoorbeeld regelmatig een 'column' kunnen laten schrijven door een groep jongeren, waarbij ook alloctonenjongeren participeren. TV en radio kunnen jongeren meer betrekken bij het maken van jeugdprogramma's.
Er kan ook een campagne komen met de medewerking van **symbolische figuren**, mensen van alloctone oorsprong die al bij de media aan de slag zijn. Deze kunnen beter dan wie ook een voorbeeldfunctie vervullen, en gelden als aanmoediging.

- Informatieve en ontspannende programma's

De inbreng en zichtbaarheid van allochtonen, vluchtelingen en woonwagengewoners in allerhande programma's en artikels moet opgedreven worden. Op die manier kan heel tastbaar geïllustreerd worden dat zij deel uitmaken van onze samenleving.

☛ Voor de media is het belangrijk dat ze weten tot wie ze zich kunnen wenden. Er moet daarom – naar het voorbeeld van het 'Vademecum deskundige vrouwen' (Zeg niet te gauw, d'r is geen vrouw...') een **Vademecum** gerealiseerd worden dat allochtone deskundigen in kaart brengt. Eenmaal dit is gerealiseerd, moeten de media aangespoord worden om dit Vademecum ook daadwerkelijk te gebruiken om meer allochtone deskundigen aan het woord te laten over heel verscheiden thema's.

☛ We moeten ook zelf onze **achterban motiveren** om als deelnemers of publiek aan programma's deel te nemen. We hechten hierbij vooral belang aan ontspannende programma's, die mensen op een ludieke, haast onbewuste manier, kunnen vertrouwd maken met culturele diversiteit.

☛ Vanuit dezelfde logica kan een '**multiculturele soap**' een belangrijke positieve bijdrage leveren. Vlaams Minister van Cultuur Bert Anciaux zou dit kunnen promoten, bijvoorbeeld door het uitschrijven van een scenariowedstrijd. De realisatie van dit project kan op termijn ook de participatie van etnisch-culturele minderheden aan de Vlaamse Media bevorderen. De directe medewerkers (o.m. de acteurs) zullen immers gemakkelijker hun weg vinden naar de media, en ook het allochtoon publiek vindt een direct aanknopingspunt.

☛ In dit kader kunnen we ook terugkomen op het voorstel om etnisch-culturele minderheden **zendtijd** toe te kennen. Hier moeten dan natuurlijk wel voldoende middelen voorzien worden om die

zendtijd op een kwalitatieve manier te kunnen invullen. De zendtijd kan heel diverse aspecten aan bod laten komen. Ten eerste krijgen de minderheden zo de kans om hun problemen en hun visie op algemene problemen op hun eigen manier naar voren te brengen. Ten tweede kunnen ze de zendtijd gebruiken als platform om zich voor te stellen aan de rest van de Vlaamse samenleving. Ten slotte is het belangrijk dat een dergelijk programma voldoende 'lichte' momenten voorziet. Zoals gesteld hechten we veel belang aan ontspanningsprogramma's als concrete instrumenten om integratie in beeld te brengen en te bevorderen.

- Media-aanbod

Ten slotte moeten we de media ook bewustmaken van het feit dat allochtone bevolkingsgroepen óók een publiek zijn, consumenten van hun product dus, en dat ze er dus ook zelf belang bij hebben om die groep te bereiken.

- Feedback

Aansluitend op de suggesties die onder de titel 'Berichtgeving' werden geopperd, willen we nogmaals het belang onderstrepen van de inbreng van de etnisch-culturele minderheden zélf bij het waken over de kwaliteit van de berichtgeving en de inspanningen van de media om culturele diversiteit te bevorderen. Ze moeten de kans krijgen hun opmerkingen te formuleren en feedback te geven, en er moet ook daadwerkelijk met die inbreng rekening gehouden worden. Het liefst zien we deze participatie geïnstitutionaliseerd, bijvoorbeeld via een vertegenwoordiging in de commissie die hierboven werd voorgesteld.

III. Onderwijs

De Werkgroep Onderwijs heeft zich vooral gebogen over de ontwikkelingen rond het nieuwe decreet 'Gelijke Kansenkansen-1' in wording, in het bijzonder het toelatings- en ondersteuningsbeleid. Vandaar dat ook in deze tekst de focus is gericht op de thema's die daarin aan bod komen, of zouden moeten komen.

Visie

Als Forum van Organisaties van Etnisch-Culturele Minderheden, hechten we veel belang aan Onderwijs. Onderwijs heeft immers het potentieel een reële hefboom voor **emancipatie** te zijn, en omgekeerd impliceert een gebrek aan een emanciperend onderwijsbeleid de reproductie van sociale achterstelling. We geloven in de kracht van het onderwijs voor de realisatie van **gelijke rechten, gelijke kansen en gelijke uitkomsten**. Het onderwijs legt de basis voor diversiteit in alle sectoren van de samenleving. Tegelijk kunnen in het onderwijs ook autochtone kinderen de kans krijgen om de rijke **verscheidenheid** van hun samenleving te leren kennen en ermee te leren omgaan.

De basis van onze visie is het recht op **kwaliteitsonderwijs voor alle leerlingen, ongeacht hun afkomst**. Kwaliteitsonderwijs omvat vele, onderling overlappende aspecten: een veilig pedagogisch klimaat voor alle leerlingen, het aanleren van kennis en vaardigheden met het oog op de latere beroepsloopbaan en het functioneren in de maatschappij, enzovoort. Wij willen hier de nadruk leggen op twee grote sporen: diversiteit en betrokkenheid.

1. Diversiteit

Kwaliteitsonderwijs impliceert voor ons een duidelijke keuze voor de **interculturele school**. Het onderwijs dient de maatschappij te weer-

spiegelen zowel in haar samenstelling als in haar inhoud. Het multiculturele gedachtegoed wordt gedragen door alle actoren in en rond het onderwijs.

Een interculturele school kent een volwaardige plaats toe aan de referentiekaders en de identiteit van al haar **leerlingen**, wie ze ook zijn, met inbegrip van de sociale context. Geen enkel kind mag op basis van etnische, religieus-filosofische of culturele gronden worden geweigerd of gediscrimineerd. De leerlingenpopulatie weerspiegelt de samenstelling van de maatschappij in de omgeving van de school.

Het **lerarenkorps** is intercultureel in haar samenstelling en in haar mentaliteit. De adviesraden, inrichtende machten, oudercomités zijn divers samengesteld en zijn zich ten volle bewust van de waarde van diversiteit.

In het **leerprogramma** wordt aandacht besteed aan culturele verscheidenheid en aan het omgaan met en leren van de vele verschillen tussen mensen en groepen in de samenleving. Intercultureel onderwijs omvat dus zowel informatie als vaardigheden. Het omvat ook een degelijk aanbod van Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC).

2. Betrokkenheid

Voor het bieden van kwaliteitsonderwijs, dient een school ingebed te zijn in en betrokken op **de wijk** waarin ze zich bevindt. Kinderen moeten de kans krijgen om school te lopen in hun eigen buurt.

Het **pedagogisch project** van een school is per definitie gekenmerkt door openheid en respect voor mensen en groepen met een andere etnische, culturele en/of religieus/filosofische achtergrond. Interacties met de omgeving van de school, dienen de inbreng van de betrokkenen in de realisatie van het pedagogisch project van een school te garanderen. Dit pedagogisch project is dus een bottom-up project én

een voortdurend proces. Op deze manier kan een school mee evolveren met een veranderende maatschappij.

Etnisch-culturele minderheden zelf, de leerlingen, de ouders, de organisaties, hebben recht op **reële inspraak** in het onderwijsbeleid. Dit geldt op alle niveaus: van het niveau van de school zelf, over het niveau van de netten tot het niveau van de Vlaamse overheid.

3. Taak van de overheid

De overheid heeft de taak om kwaliteitsonderwijs, zoals hierboven omschreven, te **ondersteunen**. De ondersteuning van scholen dient in verhouding te staan tot de inspanningen die ze leveren en de uitdagingen waarvoor ze staan.

Vaststellingen en suggesties

Met het oog op de overzichtelijkheid, presenteren we onze vaststellingen telkens aan de hand van de relevante paragraaf uit onze visietekst. In het laatste deel ('Conclusie') herhalen we onze vragen en suggesties aan de Vlaamse overheid.

Als Forum van Organisaties van Etnisch-Culturele Minderheden, hechten we veel belang aan Onderwijs. Onderwijs heeft immers het potentieel een reële hefboom voor **emancipatie** te zijn, en omgekeerd impliceert een gebrek aan een emanciperend onderwijsbeleid de reproductie van sociale achterstelling. We geloven in de kracht van het onderwijs voor de realisatie van **gelijke rechten, gelijke kansen en gelijke uitkomsten**. Het onderwijs legt de basis voor diversiteit in alle sectoren van de samenleving. Tegelijk kunnen in het onderwijs ook autochtone kinderen de kans krijgen om de rijke **verscheidenheid** van hun samenleving te leren kennen en ermee te leren omgaan.

Bij de besprekingen in de verschillende werkgroepen van het Forum, kwamen we heel dikwijls terecht bij de mankementen rond onderwijs – in casu specifiek voor etnisch-culturele minderheden – als uiteindelijke oorzaak van de problemen; én als uiteindelijke oplossing. Zowat in alle sectoren van onze samenleving hebben we te kampen met een gebrek aan diversiteit, en dit probleem stelt zich des te scherper naarmate we de maatschappelijke ladder opklimmen en terecht komen bij functies van belangrijke maatschappelijke en politieke betekenis. Denken we maar aan de beleidsmensen in allerlei besluitvormingsinstanties (politieke wereld, administratie, adviesorganen etcetera), aan de media als belangrijke opinievormer, aan de bedrijfswereld met hun economische macht, de academische wereld enzovoort. Bij deze vaststellingen kom je telkens weer tot de noodzakelijke conclusie dat emancipatie *begint* bij een goede opleiding. Gelijke rechten, kansen en uitkomsten in het onderwijs zijn dan ook een noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van gelijke rechten, kansen en uitkomsten in de brede samenleving. Tegelijk bewijst de praktijk echter dat de afwezigheid van dit laatste een belangrijke hypothek vormt voor het eerste. Een laag opleidingsniveau van de ouders, een moeilijke werksituatie, maar ook huisvestingsproblemen en moeilijke sociale interacties (vb. door een stereotyperende beeldvorming), vormen evenzovele belastingen voor de kansen van een kind of jongere op school. We zijn dus in een complex web van correlaties en interacties beland.

Wij geloven dat een doordacht onderwijsbeleid hét instrument bij uitstek is om verandering te brengen in die weinig rooskleurige situatie – zonder daarmee andere instrumenten overbodig te maken natuurlijk. Hoe dit dan moet gebeuren, wordt verder uiteengezet.

De basis van onze visie is het recht op **kwaliteitsonderwijs** van alle leerlingen, ongeacht hun afkomst. Kwaliteitsonderwijs omvat vele, onderling overlappende aspecten: een veilig pedagogisch klimaat voor alle leerlingen, het aanleren van kennis en vaardigheden

met het oog op de latere beroepsloopbaan en het functioneren in de maatschappij, enzovoort. Wij willen hier de nadruk leggen op twee grote sporen: diversiteit en betrokkenheid.

We stellen vast dat kwaliteitsonderwijs voor alle leerlingen verre van een evidentie is. Met name de leerlingen uit etnisch-culturele minderheden krijgen vaak *de facto* minder kansen in het onderwijs. De problemen die we constateren voor autochtone Vlaamse leerlingen, komen vaak nog veel sterker voor bij allochtone leerlingen. We kunnen dit illustreren met enkele feiten³:

- *Vertraging*: het aandeel allochtone leerlingen dat een of meerdere klassen lager zit dan op basis van zijn leeftijd zou worden verwacht, ligt 3 tot 4 keer hoger dan bij leerlingen met Belgische nationaliteit.
- *Studierichting*: Allochtone leerlingen zijn oververtegenwoordigd in het beroeps- en deeltijds beroepssecundair onderwijs en het buitengewoon onderwijs. 60% van de niet-Europese leerlingen zit in het beroepssecundair onderwijs, tegenover slechts 22% van de leerlingen met Belgische nationaliteit. Ze zijn daarentegen ondervertegenwoordigd in het algemeen secundair (ASO) en kunstsecundair onderwijs. Tegenover 45% Belgische jongeren, belandt slechts 19% allochtone jongeren in het ASO.
- *Uitstroom*: Allochtone jongeren verlaten eerder het onderwijs zonder diploma.
- *Doorstroming*: Etnisch-culturele minderheden zijn ondervertegenwoordigd in het hoger en universitair onderwijs. Bij Turkse en Marokkaanse leerlingen neemt minder dan 1% deel aan het hoger onderwijs, bij Belgische leerlingen is dit 8%. Bij de andere

³ Belangrijke opmerking: de telling van de leerlingen gebeurt op basis van *nationaliteit*. Leerlingen uit etnisch-culturele minderheden die de Belgische nationaliteit hebben, worden geregistreerd als 'Belgen'. Men dient dit in het achterhoofd te houden bij de interpretatie van de cijfers.

Bron: LAQUIERE, Marc, Een echt non-discriminatiebeleid. Een garantie voor de toekomst van onze kinderen. Antwerpen, Federatie van Marokkaanse Verenigingen (FMV), 2001, p.11.

(ook Europese) allochtone groepen is de situatie niet beter⁴: Van alle eerstejaarsstudenten in de Vlaamse hogescholen heeft slechts 1,89% 'traditionele roots'. Rekenen we de EU-studenten (exclusief de Nederlandse studenten) hierbij, dan komen we nog steeds maar op 2,42%.

Het dient opgemerkt dat er rond de situatie van etnisch-culturele minderheden in het onderwijs weinig betrouwbaar cijfermateriaal voor handen is en weinig onderzoek is gebeurd. We pleiten er dan ook voor om hier meer aandacht aan te besteden, op voorwaarde uiteraard dat er voldoende garanties zijn dat de bekomen gegevens (vb. bij registratie) níet worden misbruikt om bepaalde leerlingen te stigmatiseren of te discrimineren.

Al deze problemen versterken nog de moeilijkheden die etnisch-culturele minderheden reeds ondervinden op de arbeidsmarkt. Op zijn beurt maakt dit dat in verschillende - belangrijke - sectoren in de samenleving nog veel te weinig participatie van etnisch-culturele minderheden is, zoals reeds eerder uiteengezet.

1. Diversiteit

Kwaliteitsonderwijs impliceert voor ons een duidelijke keuze voor de **interculturele school**. Het onderwijs dient de maatschappij te weerspiegelen zowel in haar samenstelling als in haar inhoud. Het multiculturele gedachtegoed wordt gedragen door alle actoren in en rond het onderwijs.

Omwille van het frequent misbruik van de term 'multiculturele school', opteren we hier voor de benaming '**interculturele school**'. Waar toch over 'multicultureel' wordt gesproken, dient dit ook in die zin te worden ingevuld.

⁴ DE METS, Jan, Synthesenota doorstroming allochtone leerlingen naar het hoger onderwijs. 17 april 2000.

Interculturaliteit in het onderwijs betekent voor ons diversiteit in dubbele zin.

Ten eerste moeten de actoren in het onderwijs **representatief** zijn voor de hele samenleving. Dit betekent dat de verschillende groepen in de samenleving – en vanuit onze organisatie hebben we het daarbij *vooral* over etnisch-culturele minderheden – vertegenwoordigd zijn. Deze actoren zijn de leerlingen, de leerkrachten, de inrichtende machten en de beleidsactoren. Zij worden hieronder elk apart besproken.

Representativiteit kan enkel gerealiseerd worden via gelijke rechten, kansen en uitkomsten. We pleiten hier dus allerm minst voor percentages. Dit betekent echter ook dat representativiteit een werk van lange adem is. Bovendien biedt het allerm minst een garantie voor werkelijk intercultureel onderwijs zoals wij het hier opvatten. Belangrijker is daarom dat alle actoren in het onderwijs het **intercultureel gedachtegoed** dragen. Dit omvat niet enkel de leerinhoud, maar betekent een algemenere ingesteldheid van openheid en respect tegenover verschillende bevolkingsgroepen.

- **De leerlingen**

Een interculturele school kent een volwaardige plaats toe aan de referentiekaders en de identiteit **van al haar leerlingen**, wie ze ook zijn, met inbegrip van de sociale context. Geen enkel kind mag op basis van etnische, religieus-filosofische of culturele gronden worden geweigerd of gediscrimineerd. De leerlingenpopulatie weerspiegelt de samenstelling van de maatschappij in de omgeving van de school.

Kwaliteitsonderwijs en een leerlingenpopulatie die divers is qua etniciteit, cultuur, taal en /of sociale achtergrond, zijn niét met elkaar in tegenstrijd. Deze criteria kunnen dan ook niet gehanteerd worden voor de weigering of doorverwijzing van bepaalde leerlingen die zich

in een school wensen in te schrijven. De mensenrechten en kinderrechten geven aan elk kind het recht op onderwijs en onze grondwet garandeert de vrijheid van onderwijs, of de schoolkeuzevrijheid van de leerlingen en de ouders. Daarbij komt nog het principe dat wie belastingen betaalt, ook het recht moet hebben om zijn kind in te schrijven in een school naar keuze. Deze rechten moeten ook in de praktijk voor iedereen gewaarborgd zijn, zodat we kunnen evolueren van gelijke rechten naar gelijke kansen en gelijke uitkomsten.

We stellen echter vast dat scholen vaak weigeren leerlingen van allochtone afkomst in te schrijven, of hen ‘doorverwijzen’ naar een andere school. Ze beroepen zich hiertoe op verschillende argumenten.

Ten eerste beweert men op die manier **de ‘multiculturele school’** te beschermen. Indien men bij de inschrijvingen niet selectief te werk zou gaan, zou er een té grote concentratie van allochtone leerlingen zijn, wat in tegenstrijd zou zijn met het principe van de multiculturele school. Het is duidelijk dat deze opvatting niet strookt met onze visie op de multiculturele – of interculturele – school. Deze kan niet gedefinieerd worden aan de hand van kwantitatieve criteria. Het hanteren van procentnormen of quota is dan ook absoluut ontoelaatbaar. Cijfers bieden een bedrieglijke schijn van objectiviteit, maar in werkelijkheid kan men met de interpretatie vele kanten uit en kunnen ze sterk gemanipuleerd worden. Het woord ‘multicultureel’ dreigt hier te worden gebruikt om een reële politiek van discriminatie (door maximumquota) te versluieren met een aura van welwillendheid.

Een verwante motivering voor de weigering van leerlingen, is het taalprobleem. Aangezien vele allochtone jongeren thuis (ook) een andere dan de Nederlandse taal spreken, vertraagt dit aanzienlijk het tempo van lesgeven. Deze probleemstelling is vooral frappant in Brussel, waar 95% van de leerlingen in Nederlandstalige scholen anderstalig zijn. We erkennen dat een school met een groot aandeel anderstalige jongeren voor bepaalde uitdagingen staat. We willen deze echter niet

eenzijdig negatief benaderen. Jongeren die tweetalig zijn opgevoed, hebben immers ook iets te *bieden*⁵. Men kan ook een schaalvoordeel zien in het samenbrengen van een zekere groep anderstaligen in één school. Men kan dan immers een specifieke opvang en begeleiding voorzien, waartoe de investering relatief groter is als het voor minder leerlingen gebeurt. Voor de organisatie van Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC) zijn er gelijkaardige praktische voordelen. Ten slotte dreigt ook het 'taal'-argument gebruikt te worden om enkel een bepaalde groep anderstalige leerlingen te weren, met name deze met een andere etnische, religieuze of culturele achtergrond.

Bij voornoemde argumenten, wordt een **concentratie** van leerlingen met een buitenlandse oorsprong, automatisch gelijkgesteld aan 'probleem'. De zichtbare aanwezigheid van etnisch-culturele minderheden wordt door vele – autochtone zowel als allochtone – ouders als problematisch gepercipieerd. Dit leidt tot een 'witte' en 'zwarte' vlucht: zogenaamde autochtone leerlingen en sterkere migrantenleerlingen ontvluchten concentratiescholen, en versterken zo een negatieve evolutie.

Het is belangrijk dat deze evolutie wordt gekeerd. Concentratie hoeft immers niét automatisch gelijk te staan aan problemen. Concentratiescholen zijn een historisch en maatschappelijk gegroeide realiteit. Ze kunnen een pedagogisch veilig klimaat garanderen en in de onmiddellijke omgeving van de ouders liggen, zodat de ouders hun kinderen in de eigen buurt naar school kunnen sturen. Zoals eerder gesteld, kunnen ze bovendien ook praktische voordelen bieden voor het organiseren van een specifieke begeleiding en van onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC).

Om dit te realiseren, is het uiteraard nodig in die scholen te investeren. Er moet ook sensibilisering komen van de ouders, om hen te laten inzien dat een school met etnisch-culturele minderheden wél kwaliteitsvol kan zijn. In elk geval zijn het altijd de ouders die beslissen wat het beste is voor hun kinderen. Scholen kunnen niet het be-

⁵ Zie bijvoorbeeld: 'Thomas More school op weg naar Utopia'. In: TooN, Onderwijs en Welzijn in de Multiculturele samenleving, jg. 5, nr.1, januari 2002, pp.8-11.

lang van allochtone kinderen inroepen, om (andere) allochtone leerlingen te weigeren.

Anderzijds hebben de zogenaamde ‘witte scholen’ de morele plicht om migrantenleerlingen aan te trekken en in te schrijven. De toelating in witte scholen moet benadrukt worden, en zij moeten ook de participatie van allochtone ouders aan het schoolgebeuren aanvaarden.

Verder dienen we op te merken dat de argumenten van etnische, culturele of linguïstische aard waarnaar steeds verwezen wordt, pas relevant lijken te zijn als ze samenvallen met **sociaal-economische factoren**. Ook autochtone jongeren uit sociaal-economisch zwakkere milieus, hebben te kampen met uitsluiting. Omgekeerd worden de ‘klassieke’ allochtone kinderen evengoed uitgesloten van bepaalde kwaliteitsvolle, multi-etnische scholen met veel middelen zoals de Europese scholen in Limburg. “Hier raken we een element dat wijd en zijd ontkend wordt, maar niettemin zonneklaar is: de buitenlander wordt doorgaans slechts geproblematiseerd in zoverre hij sociaal-economisch zwak staat.”⁶.

Een laatste argument voor weigering of doorverwijzing, is **het pedagogisch project** van een school. Elke school heeft grondwettelijk de vrijheid om voor een bepaald pedagogisch project te kiezen. Het is niet duidelijk wat er moet gebeuren indien dit lijkt te botsen met dit ander grondwettelijk recht, de vrije schoolkeuze van de ouders. In onze visie op ‘pedagogisch project’ (cf. infra), kunnen deze twee rechten echter niet met elkaar in tegenstrijd zijn. We vrezen dat het ‘pedagogisch project’ vaak een drogreden is waarachter de scholen – van beide netten – zich verschuilen, terwijl de ware reden de afkomst of achtergrond van de leerling is.

Ten slotte willen we nog opmerken dat een school ook legitieme redenen kan hebben om te weigeren. Wanneer een school écht ‘vol’ is, is het begrijpelijk dat niet méér leerlingen worden aanvaard. We hebben

⁶ BLOMMAERT, Jan, VERSCHUEREN, Jef, Het Belgische migrantendebat: de pragmatiek van de abnormalisering. Antwerpen, International pragmatics association (IPrA), 1992, p.101.

hier geen problemen mee, zolang dit gelijk geldt voor álle (niet-)leerlingen ongeacht hun afkomst.

Het respect voor de referentiekaders en identiteit van alle leerlingen, manifesteert zich niet enkel bij inschrijving. Deze houding dient zich verder te zetten doorheen het hele schooljaar. Leerlingen mogen niet gediscrimineerd worden omwille van hun etnische, culturele, religieus/filosofische achtergrond. De school moet open staan voor en rekening houden met de specificiteiten en gevoeligheden die daarmee gepaard gaan, bijvoorbeeld rond voedingsgewoonten, feestdagen, schoolreizen enzovoort. Deze discussiepunten dienen besproken te worden in een open en constructieve dialoog tussen de school en de ouders en/of leerlingen, waar men oplossingen en compromissen zal vinden. Hiermee komen we terecht bij de andere actoren in het onderwijs:

- **Leraren, adviesraden, inrichtende machten, oudercomités**

Het lerarenkorps is intercultureel in haar samenstelling en in haar mentaliteit.

De **adviesraden, inrichtende machten, oudercomités** zijn divers samengesteld en zijn zich ten volle bewust van de waarde van diversiteit.

Zoals gesteld, dienen alle actoren in het brede onderwijsveld pluralistisch te zijn samengesteld. Het multiculturele gedachtegoed moet gedragen zijn door het hele lerarenkorps, de inrichtende machten, de netten enzovoort. Enkel op deze manier kan het veilig pedagogisch klimaat met respect voor de identiteit van alle leerlingen, waarover we het hierboven hadden, daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Zonder afbreuk te willen doen aan het belang van de andere actoren, willen we ons hier vooral concentreren op de rol van de school- en docententeams. Het streven naar kwaliteitsonderwijs ligt immers in

grote mate in hun handen. De twee aspecten van diversiteit die we hierboven aanhaalden, komen ook hier terug: representativiteit en ingesteldheid.

We vinden het belangrijk dat ook etnisch-culturele minderheden voldoende in het lerarenkorps **vertegenwoordigd** zijn. Voor autochtone zowel als allochtone Vlaamse leerlingen is het belangrijk dat ze óók les krijgen van allochtone leerkrachten. Op deze manier geraken ze ook in schoolcontext vertrouwd met verschillen in de samenleving. Allochtone leerkrachten zullen bijvoorbeeld bepaalde thema's vanuit een andere invalshoek benaderen, wat complementair is aan de klassieke benaderingen van de leerstof en de leerlingen aanzet tot openheid en zelfstandig en kritisch denken. We benadrukken hierbij dat het gaat om leerkrachten voor *alle* soorten vakken, en niet enkel de aparte vakken OETC of islamonderricht.

De rol van leerkracht omvat ook – ten minste idealiter – een zekere voorbeeldfunctie. Het is belangrijk dat leerlingen ook personen uit etnisch-culturele minderheden in die voorbeeldfunctie zien. Voor allochtone leerlingen in het bijzonder, kan dit een extra stimulans betekenen om te studeren.

Er is dus nood aan een multicultureel aanwervings- en personeelsbeleid. We stellen echter vast dat in de lerarenkorpsen van Vlaamse scholen, mensen van allochtone afkomst **ondervertegenwoordigd** zijn. De oorzaken zijn te vinden op verschillende niveaus, en er is dan ook actie vereist op elk van die niveaus.

Het eerste probleem is de **opleiding**. Gezien onderwijs het onderwerp is van dit hoofdstuk, hoeft het geen verder betoog dat allochtonen om verschillende redenen minder kansen krijgen in het basis- en secundair onderwijs, waardoor ook de doorstroming naar het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt wordt gehypothecerd. De realisatie van kwaliteitsonderwijs voor iedereen is dan ook een eerste actiegebied om op termijn het aantal allochtone leerkrachten te verhogen. Alloch-

tone leerkrachten zelf kunnen een voorbeeldfunctie vervullen, die allochtone leerlingen (onder meer) stimuleert voor een opleiding naar en loopbaan in het onderwijs. Deze kunnen dan op hun beurt ook een voorbeeldfunctie gaan vervullen. Het gaat er dus om een soort zelf-versterkend proces op gang te brengen, dat geleidelijk de participatie van etnisch-culturele minderheden in alle sectoren van de samenleving verhoogt. Het onderwijs is hiertoe een reële hefboom.

In tweede instantie moeten deze opgeleide leerkrachten echter ook **daadwerkelijk de kans krijgen om les te geven**. We stellen vast dat allochtone leerkrachten, nadat ze hun opleiding genoten hebben, in de praktijk weinig kansen krijgen. Er zijn momenteel allochtone leerkrachten die werkloos zijn en nog geen werkzekerheid hebben.

Ook hier wordt vaak het (levensbeschouwelijk) 'pedagogisch project' aangehaald als legitimering. Sommige katholieke scholen vragen bijvoorbeeld een doopakte, wat vele allochtone leerkrachten ervaren als een belangrijke hinderpaal in hun zoektocht naar werk. Dit probleem moet dringend aangepakt worden door de inrichtende machten van het vrij katholiek onderwijs.

De overheid heeft de taak een actief anti-discriminatiebeleid te voeren. Dit omvat een werkbaar wettelijk en juridisch kader voor het bestrijden van discriminatie bij aanwerving (en in het algemeen)⁷. Daarnaast moet er ook algemener gesensibiliseerd worden en gewerkt aan een mentaliteitswijziging bij het hele schoolteam (en de brede maatschappij), waardoor ze meer open gaan staan voor 'andere' collega's en voor diversiteit in het algemeen.

Verder hebben wij ook zelf, als etnisch-culturele minderheden, een verantwoordelijkheid voor onze emancipatie. We moeten actief streven naar gelijke rechten, gelijke kansen en gelijke uitkomsten, en actief discriminatie aanklagen.

Allochtone leerkrachten in het onderwijs zijn belangrijk, maar noch de enige noch de belangrijkste manier om tot interculturalisering te ko-

men. De **ingesteldheid** van álle leerkrachten is belangrijker. Deze wordt immers voor een deel overgebracht op de leerlingen. Voor allochtone leerlingen heeft de gepercipieerde houding van de leerkracht bovendien ook een belangrijke invloed op de eigen ingesteldheid tegenover school, en dus de eigen slaagkansen. Leraars en leraressen moeten respect hebben voor de diversiteit van hun leerlingen, ermee kunnen omgaan en deze vaardigheden kunnen aanleren aan alle leerlingen.

Deze mentaliteit is nog lang geen realiteit. De klachten over discriminatie en racisme zijn te veelvuldig om alle te worden afgedaan als 'inbeelding' of misplaatste achterdocht. De problemen rond toelating voor leerlingen en tewerkstelling voor leerkrachten, die hierboven werden besproken, passen eveneens in dit plaatje. Er moeten inspanningen komen om op middellange termijn een mentaliteitsverandering te bewerkstelligen. Hiertoe is nood aan sensibilisering en vorming. De **lerarenopleiding** is hiervoor de eerste plaats. We pleiten voor het investeren in een kwalitatieve lerarenopleiding waar aandacht is voor alle aspecten van interculturaliteit. De opleiding van opvoeders en leerkrachten moet constant in evolutie zijn en bijgestuurd worden, volgens maatschappelijke ontwikkelingen en behoeften. Aan die opleiding komt geen einde wanneer iemand zijn diploma behaalt. Ook in vormingsactiviteiten voor leraren die al aan het werk zijn, moet interculturaliteit een belangrijke plaats innemen.

In het algemeen kunnen we stellen dat er een grote nood is aan **positieve acties** die diversiteit in de leraren- en docententeams aansporen en belonen. Die positieve acties moeten zowel gericht zijn naar de 'aanbod-zijde' – i.e. het bevorderen van de ontwikkeling van een allochtoon lerarenaanbod – als naar de 'vraag-zijde' – i.e. de openheid van scholen t.a.v. die leraren stimuleren.

- **Het leerprogramma**

In het **leerprogramma** wordt aandacht besteed aan culturele verscheidenheid en aan het omgaan met en leren van de vele verschillen tussen mensen en groepen in de samenleving. Intercultureel onderwijs omvat dus zowel informatie als vaardigheden. Het omvat ook een degelijk aanbod van Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC).

Er bestaat tegenwoordig een zekere consensus dat de diversiteit van de samenleving meer aan bod moet komen in het leerprogramma van het onderwijs. Voor ons omvat dit twee aspecten: Intercultureel Onderwijs (ICO) en Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC).

Intercultureel Onderwijs (ICO) werd opgenomen in de eindtermen en elke school organiseert wel eens initiatieven van 'mundiale vorming', die de leerlingen moeten leren over 'andere culturen'. We zijn echter van mening dat de invulling van intercultureel onderwijs in de praktijk nog een lange weg te gaan heeft.

Ten eerste moet men interculturaliteit **globaal integreren** in het lessenpakket. Initiatieven zijn nu vaak punctueel of zelfs eenmalig. Het is veel beter aandacht te besteden aan interculturaliteit vanuit de mogelijkheden die de verschillende vakken bieden: talen, geschiedenis, esthetica, enzovoort. Op deze manier kan men etnische, religieuze, filosofische en culturele verschillen bespreken vanuit verschillende invalshoeken. Bovendien vermijdt men hierbij stereotypering en het gebruiken van 'hokjes'. Een apart initiatief rond 'andere culturen' suggereert immers al snel dat het hier gaat om een thema dat losstaat van en 'anders' is dan de 'gewone' thema's en vakken. Een globale aanpak vermijdt bovendien dat men intercultureel onderwijs gaat reduceren tot het kennismaken met de keuken en de dansen uit andere streken. Hoewel dit er zeker bij kan en mag horen, is écht intercultureel onderwijs veel meer dan dat. Intercultureel onderwijs heeft als primaire

bedoeling de leerlingen een open houding tegenover ‘andere’ mensen en groepen bij te brengen. Dit moet gebeuren door het bijbrengen van ten eerste *kennis over* die ‘anderen’ en ten tweede vaardigheden voor het *omgaan met* verschillen van allerlei aard.

Bovenstaande opmerkingen maken duidelijk dat de realisatie van intercultureel onderwijs geen vanzelfsprekende opdracht is. Er zijn heel wat hindernissen en valstrikken, die goedbedoelde initiatieven kunnen doen resulteren in een versterking van vooroordelen en hokjesmentaliteit. Het is dan ook belangrijk dat er allereerst een globale visie wordt ontwikkeld, die de basis moet vormen voor alle initiatieven en lespakketten rond intercultureel onderwijs. Gezien de nauwe verwantschap met mondiale vorming, is het wenselijk dat ook initiatieven hier rond passen in dit gemeenschappelijk kader. De uitwerking hiervan moet gecoördineerd gebeuren en in samenspraak met de relevante partners, in de eerste plaats de etnisch-culturele minderheden zelf.

Voor het realiseren van intercultureel onderwijs *in de praktijk*, hebben echter voornamelijk de leerkrachten een grote rol en verantwoordelijkheid. We komen hier opnieuw terecht bij het belang van de leerkrachten in het algemeen. We kunnen dan ook nogmaals het belang van een goede vorming onderstrepen. Pas als de leerkrachten zelf voldoende achtergrond hebben, kunnen ze een zinvol programma rond culturele diversiteit uitwerken en begeleiden.

Een andere invalshoek voor de culturele verscheidenheid is het **Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC)**. Dit staat in Vlaanderen nog in zijn kinderschoenen. Opdat OETC zijn pedagogisch potentieel zou kunnen waarmaken, is het noodzakelijk dat dit op een degelijke manier wordt uitgevoerd. We vragen dan ook dat er nieuwe aandacht hiervoor komt, dat men het belang van OETC erkent en er navenant middelen voor uittrekt. Waarom zou bijvoorbeeld geen ‘onderdompelings’-traject⁸ kunnen uitgetoetst worden voor talen als Turks, Arabisch of Russisch,

⁸ Zie o.m.: DE LAET, Alexandra, Leerlingen uit anderstalig onderwijs scoren even goed. Vanderpoorten gewonnen voor experiment met onderdompelingsklasjes in Vlaanderen. In: De Standaard, 4 maart 2002.

gezien de positieve ervaringen met dit model en de beslissing om hier enkele experimenten rond op te zetten?

2. Betrokkenheid

Voor het bieden van kwaliteitsonderwijs, dient een school ingebed te zijn in en betrokken op de **wijk** waarin ze zich bevindt. Kinderen moeten de kans krijgen om school te lopen in hun eigen buurt.

We vinden het belangrijk dat kinderen school kunnen lopen in de buurt waar ze wonen. Vooral leerlingen van kleuter- en basisonderwijs moeten deze kans krijgen. Dit maakt deel uit van het veilig pedagogisch klimaat waaraan kinderen behoefte hebben. Het is niet wenselijk dat deze kinderen dagelijks een heel traject moeten afleggen of de stad moeten doorkruisen om op school te komen. Bovendien kan er hierdoor een integratie komen van het schoolleven en het sociaal leven van het kind meer in het algemeen.

De school zelf krijgt hierdoor de kans om **kwaliteitsonderwijs** maximaal te realiseren, via interacties met de directe omgeving van de kinderen. Investeren in kwaliteitsonderwijs impliceert dus investeren in de buurt, in het sociale draagvlak van de school. Dit veronderstelt natuurlijk de bereidheid van de scholen om zich hiervoor open te stellen en hierin te investeren. Dat dit geen utopie is, bewijst een voorbeeld uit Nederland, waar concentratiescholen ondersteund worden door een volledige wijkwerking. Door de school in te bedden in de wijk en te ondersteunen via wijkwerking en schoolopbouwwerk, kan een concentratieschool evolueren naar een minder 'zwarte' school. Op deze manier bekomt men dus échte multiculturele scholen, zonder dat men leerlingen moet weigeren en dus discrimineren.

Het **pedagogisch project** van een school is per definitie gekenmerkt door openheid en respect voor mensen en groepen met een andere etnische, culturele en/of religieus/filosofische achtergrond. Interacties met de omgeving van de school, dienen de inbreng van de betrokkenen in de realisatie van het pedagogisch project van een school te garanderen. Dit pedagogisch project is dus een bottom-up project én een voortdurend proces. Op deze manier kan een school mee evolueren met een veranderende maatschappij.

Het thema ‘pedagogisch project’ kan men niet los zien van de specifieke Belgische historiek van het onderwijs. Meer dan één schoolstrijd heeft op gezette momenten de politieke gemoederen verhit. Het is echter hoog tijd dat we hier los van komen. De huidige discussies rond samenwerking tussen de netten, wijzen er misschien op dat er eindelijk andere tijden zijn aangebroken. Bovendien kan het niet de bedoeling zijn dat anderen het slachtoffer worden van historische gevoeligheden.

Wij erkennen het recht van een school op een levensbeschouwelijke visie die haar pedagogisch project onderbouwt – of het recht van een school op een pedagogisch project gestoeld op een bepaalde levensbeschouwelijke visie. Dit recht staat echter niet bóven alles. Het pedagogisch project situeert zich binnen een bepaald **kader**, het kader van de grondrechten en vrijheden van alle inwoners, het kader van de democratische principes waarop ons systeem zich baseert. De leerlingen en ouders hebben hun rechten en scholen hebben een maatschappelijke rol te spelen (zeker als die maatschappij hen financiert!). Een pedagogisch project dat zich binnen dat kader situeert, omvat per definitie een houding van openheid en respect. Voor ons kan er dan ook geen tegenstelling zijn tussen een pedagogisch project en het accepteren van leerlingen met een andere achtergrond. Indien dit toch aangegrepen wordt, dan gaat het om een vertekening van het concept ‘pedagogisch project’, zonet een drogreden.

Hieronder bespreken we enkele aandachtspunten rond het pedagogisch project.

Een school moet expliciet en duidelijk **communiceren** over haar pedagogisch project. Dit moet zo concreet mogelijk omschreven worden: men kan een pedagogisch project niet samenvatten in de levensbeschouwelijke visie waarop ze is geïnspireerd. Het is belangrijk dat het voor alle ouders duidelijk is waar een school voor staat, zodanig dat ze voldoende informatie hebben om bewust voor een school te kiezen.

Zoals gezegd, mag men van alle personen en instanties in dit land – zeker in het onderwijs – verwachten dat ze **open staan en respect** opbrengen voor mensen die een andere visie of overtuiging hebben. Voor de situatie in Vlaanderen betekent dit in het bijzonder dat katholieke scholen openstaan voor andersgelovigen. Godsdienst is met andere woorden geen argument om te weigeren. Voor ons spreekt het vanzelf dat dit respect wederzijds is. Men kan redelijkerwijze van de leerlingen en hun ouders verwachten dat ze respect opbrengen voor de godsdienst die de school belijdt. Respect betekent echter níet dat de leerling zijn eigen godsdienst of levensbeschouwing moet verloochenen. De school moet immers ook respect opbrengen voor de etnische, culturele, religieus/filosofische identiteit van haar leerlingen. Ze kan níet eisen dat uiterlijke tekenen van toebehoren aan een godsdienst of levensbeschouwing buiten de schoolmuren blijven. Het dragen van een hoofddoek bijvoorbeeld, kan onmogelijk geïnterpreteerd worden als een belediging aan de katholieke school; het verbieden van een hoofddoek daarentegen kan wél gezien worden als een belediging aan de moslimleerling. Voedingsgewoonten, feestdagen enzovoort: het zijn pas struikelblokken als de verstandhouding tussen de school enerzijds en de leerlingen en hun ouders anderzijds al bij voorbaat zoek is. Als beide partijen open staan voor elkaar en de ander respecteren, kunnen er relatief gemakkelijk – via een constructieve dialoog – praktische oplossingen en compromissen gevonden wor-

den. Gelukkig zijn er voldoende voorbeelden in de praktijk, die aantonen dat een dergelijke situatie geen utopie is. Met voldoende goede wil, vooral dan bij de sterkere partij (de school), komt men al heel ver.

Al te vaak wordt over het hoofd gezien dat **een verscheiden leerlingenpopulatie** een troef is voor een school. Ze stelt een school immers in staat haar pedagogisch project een bredere invulling te geven, en met name haar leerlingen mee te geven hoe ze – in de visie van de school – kunnen omgaan met verschillen. Indien een school deze kans weigert aan te grijpen, pleit zij in feite voor een segregatie tussen bevolkingsgroepen. Maatschappelijke problemen stellen zich hierdoor nog scherper. Een school, zeker als deze wordt gefinancierd door overheidsgeld, kan haar maatschappelijke rol en verantwoordelijkheid niet zomaar opzij schuiven. Dat kan niet de bedoeling zijn van de vrijheid van onderwijs. Als we blijven evolueren volgens het huidig model, dreigen we te verzeilen in een situatie waar enkel het opstarten van een eigen islamitisch schoolnet nog soelaas kan bieden aan moslimleerlingen en hun ouders. Dit kan niet de bedoeling zijn van het beleid. Wij verkiezen te participeren aan een maatschappij, waar verschillende groepen de kans krijgen met elkaar te interageren. Het onderwijs is de ideale plaats om de houding en vaardigheden die dit vereist, bij te brengen, om “te oefenen” als het ware.

Dit brengt ons bij een laatste opmerking: een pedagogisch project dient te ontstaan en te evolueren in interactie met de maatschappij, in het bijzonder haar leerlingen en hun ouders en de onmiddellijke buurt van de school. Het is een **bottom-up-project**, dat vertrekt van een analyse van de maatschappij zoals ze is, i.e. divers en multicultureel. Zowel de directe onderwijsactoren als het beleid, moeten erover waken dat het pedagogisch project voldoende in deze maatschappelijke realiteit is ingebed. Indien een school tot de vaststelling komt dat er een kloof gaapt tussen haar levensbeschouwelijke visie en die van haar schoolpopulatie, moet ze daar ook durven over nadenken.

Analoog is het ook wenselijk dat het **schoolreglement** ontstaat als

bottom-up proces in interactie met leerlingen en ouders.

Etnisch-culturele minderheden zelf, de leerlingen, de ouders, de organisaties, hebben recht op reële **inspraak** in het onderwijsbeleid. Dit geldt op alle niveaus: van het niveau van de school zelf, over het niveau van de netten tot het niveau van de Vlaamse overheid.

Gezien zij betrokken partij zijn met specifieke noden, wensen en problemen, is het belangrijk dat etnisch-culturele minderheden inspraak hebben in het onderwijsbeleid. Hierbij kunnen en moeten de etnisch-culturele minderheden zichzelf vertegenwoordigen. Het strookt niet met de emancipatiegedachte, dat anderen spreken in naam van de etnisch-culturele minderheden, of beweren beter te weten wat in hun belang is.

Op het niveau van de school betekent dit vooral participatie van allochtone ouders in de participatie- en schoolraden. De betrokken actoren dienen dit actief na te streven door alle – feitelijke en psychologische – belemmeringen weg te nemen en door allochtone ouders actief te stimuleren tot deelname.

Op andere niveaus dient men zich te wenden tot de legitieme vertegenwoordigers van de etnisch-culturele minderheden, in de eerste plaats de zelforganisaties van allochtonen, de federaties van zelforganisaties en de koepelorganisatie, het Forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden. In alle onderwijsadviserende instanties moet een vertegenwoordiging zijn van de etnisch-culturele minderheden.

Tegenwoordig participeert het Forum in de Commissie Onderwijs Migranten (COM) en de Commissie Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC) van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). Het Forum participeert ook aan de Rondetafelconferentie leerplichtonderwijs, die eind februari van start ging.

Op basis van onze ervaringen, willen wij het belang onderstrepen van een **daadwerkelijke** participatie, consultatie en/of inspraak. Deze mag niet worden gebruikt als louter *window-dressing*. Hiertoe moet in de eerste plaats de spreekbuis van de etnisch-culturele minderheden over voldoende *middelen en expertise* beschikken om haar opdracht professioneel te kunnen vervullen. Het is de plicht van de Vlaamse Overheid de organisaties van etnisch-culturele minderheden voldoende voor deze taak uit te rusten. Op lokaal vlak moet er een ondersteuning komen van de zelforganisaties evenredig aan de verwachtingen die aan hen gesteld worden. Indien er een participatie gevraagd wordt aan 'lokale overlegplatforms', moeten de zelforganisaties de middelen krijgen om deze taak naar behoren te vervullen. Zoniet is er sprake van schijninspraak. Op Vlaams niveau geldt hetzelfde voor het Forum.

Niet minder belangrijk is de *houding* van de andere partners aan tafel. Er wordt nog steeds niet echt geluisterd naar de meningen van etnisch-culturele minderheden, al te vaak wordt hun stem versmoord door andere stemmen die luider klinken en meer gewicht in de schaal leggen. Hoewel deze situatie misschien logisch is in termen van macht, draagt ze niet bij tot een duurzame oplossing en de goede verstandhouding waarop deze berust. Indien men de emancipatie van kansarme groepen als doel stelt – en wie van de onderwijspartners zal dit durven tegen spreken – dient men een navenante houding aan te nemen.

3. Taak van de overheid

De overheid heeft de taak om kwaliteitsonderwijs, zoals hierboven omschreven, te **ondersteunen**. De ondersteuning van scholen dient in verhouding te staan tot de inspanningen die ze leveren en de uitdagingen waarvoor ze staan.

De Vlaamse overheid is verantwoordelijk voor het Onderwijs. Ze is in de eerste plaats verantwoordelijk ten opzichte van de leerlingen (en

hun ouders), die recht hebben op onderwijs. De doelstelling is de realisatie van kwaliteitsonderwijs voor alle leerlingen. De voornaamste instrumenten waarover de Vlaamse overheid hiertoe beschikt, zijn regelgeving en financiële middelen. Regelgeving bakent het kader af waarin scholen moeten opereren. Dit gaat van regels rond de veiligheid van gebouwen, over eindtermen, tot reglementering rond inschrijving en eisen aan het onderwijspersoneel. Onlosmakelijk hiermee verbonden is het tweede instrument, de financiering van het onderwijs. Dit geeft de Vlaamse overheid niet enkel een stok achter de hand voor het afdwingen van de regelgeving, ze kan dit instrument ook gebruiken om bepaalde *keuzes* te maken: bepaalde praktijken aan te moedigen en andere te bestraffen.

We verwachten van de Vlaamse overheid dat ze al haar instrumenten aanwendt voor het realiseren van kwaliteitsonderwijs zoals we dit hierboven hebben uiteengezet. We bespreken hier onze visie op de ondersteuning van scholen. In het volgende deel ('Conclusie') herhalen we kort alle verschillende vragen aan de overheid die in de loop van de tekst aan bod kwamen.

De toewijzing van middelen aan scholen moet gebeuren op basis van kwalitatieve criteria. Focus van de discussie moet de kwaliteit zijn van de school – “wat heeft ze te bieden?” – en de uitdagingen waarvoor ze staat – “wat is de vraag?”.

De kwaliteit werd al uitvoerig besproken onder de titel 'diversiteit'. Accepteren van en verantwoord omgaan met diversiteit, is een noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van kwaliteitsonderwijs. Dit betekent niet dat het een voldoende voorwaarde is. Er zijn ook andere prioriteiten, die investeringen vergen: een goede infrastructuur, ICT-onderwijs enzovoort. In de actuele wereld zijn het stuk voor stuk noodzakelijke investeringen in de toekomst van onze kinderen. *Ze kunnen niet tegen elkaar worden afgewogen.*

Wat betreft de 'vraag', is het duidelijk dat scholen naargelang hun

leerlingenpopulatie voor verschillende **uitdagingen** staan. Nederlandstalige scholen in het Brusselse staan vooral voor de uitdaging dat het grootste deel van de leerlingen niet het Nederlands als moedertaal heeft. Andere scholen hebben te kampen met een grote groep kinderen of jongeren uit een sociaal kansarme omgeving. Sommige scholen dreigen te evolueren naar een mono-etnische of monoculturele schoolpopulatie – of zijn reeds in die situatie. Kinderen uit gezinnen van zigeuners of woonwagenbewoners stellen specifieke uitdagingen aan de school, of scholén⁹. Veel scholen hebben te kampen met combinaties van de bovengenoemde uitdagingen.

Met opzet spreken we hier over ‘uitdagingen’, en niet over ‘problemen’. Deze gegevens worden immers pas een probleem als ze als zodanig worden gepercipieerd en als ze geen adequate aanpak krijgen. De zogenaamde ‘witte’ concentratiescholen worden bijvoorbeeld zelden als een probleem ervaren, de ‘zwarte’ des te meer, zoals hierboven al werd uiteengezet. Wij spreken van specifieke ‘uitdagingen’, die – school per school – een aanpak op maat vereisen. *We zijn dus tegen een uniforme aanpak, die alle problemen reduceert tot gegoochel met cijfers en quota, en die bovendien mensen stigmatiseert en uitsluit.* Het is duidelijk dat een **gedifferentieerde aanpak** meer inspanningen zal vragen van álle actoren, in de eerste plaats de scholen. Concentratiescholen, ‘wit’ zowel als ‘zwart’, zullen moeten aangeven hoe ze hun schoolpopulatie zullen proberen te diversifiëren. Scholen met anderstalige leerlingen moeten een aanpak ontwikkelen, die de kansen van deze leerlingen in het onderwijs maximaliseert én hun specifieke troeven uitspeelt in het voordeel van henzelf en de andere leerlingen. Scholen moeten uitgerust zijn om de specifieke noden en problemen van kinderen uit sociaal-economisch zwakkere milieus aan te pakken, zodanig dat dit probleem zich niet van generatie tot generatie voortzet. Scholen moeten aangeven hoe zij rekening houden met de behoeften van kinderen van trekkende ouders, en dat zij hiertoe voldoende samenwerken met andere scholen. Scholen moeten in staat zijn nieuwkomers voldoende op te vangen. Enzoverder.

⁹ VLAAMS CENTRUM WOONWAGENWERK, Tussen school en wagen. Onderwijs aan Voyageurs, Manoesjen en Roms. Wilsela, Drukkerij Rubbens, 2000 (1e druk 1997).

Het spreekt vanzelf dat scholen deze opdrachten niet alleen aankunnen. De overheid dient dit op alle mogelijke manieren te **ondersteunen**. Ze dient *inhoudelijke* steun te geven in het ontwikkelen van deze gediversifieerde 'beleidsplannen', door de theoretische en praktische expertise ter beschikking te stellen, hen hierin te begeleiden en te ondersteunen. Eventueel kan deze taak ook uitbesteed worden aan andere actoren, bijvoorbeeld een samenwerkingsverband van de netten. Voorwaarde is in elk geval dat de vertegenwoordigers van etnisch-culturele minderheden actief betrokken worden.

De overheid dient ook de nodige *middelen* ter beschikking te stellen. De middelen moeten in verhouding staan tot de behoeften van de school, zoals bepaald door de uitdagingen waarvoor ze staat. Daarbovenop kan er een aanmoediging komen voor scholen met voorbeeldprojecten of een voorbeeldhouding. Het kan niet dat een school financieel wordt 'gestraft' omdat de behoeften er groter zijn. Scholen met grote aandelen 'doelgroep-leerlingen' dienen daarentegen extra worden ondersteund, om toch kwaliteitsonderwijs te kunnen garanderen en – mede hierdoor – tegelijk actief een diversifiëring van de schoolpopulatie na te streven.

Wij geloven dat een gediversifieerde aanpak met evenredige ondersteuning de enige manier is om op een efficiënte én democratische manier 'kwaliteitsonderwijs voor allen' in de praktijk te brengen. Op een dergelijke kwalitatieve manier wordt op termijn een evenwichtige samenstelling van schoolpopulaties nagestreefd. De omgekeerde weg is noch democratisch, noch beloftevol qua resultaten. 'Spreiding', als beleid gebaseerd op percentages en categorisering, heeft op nog geen enkel gebied haar effectiviteit bewezen.

Conclusies

Hieronder volgen onze voornaamste conclusies uit de bovenstaande tekst, namelijk de suggesties aan de betrokken actoren. De hieronder opgesomde actiepunten gelden in de eerste plaats voor de Vlaamse overheid, het departement Onderwijs in het bijzonder, maar ook voor de andere actoren die het onderwijsbeleid bepalen, in het bijzonder de netten.

- De Vlaamse overheid moet de rechten van alle leerlingen doen **respecteren** en discriminatie actief bestrijden. Quota voor toelating zijn een legitimering van discriminatie, en kunnen dus geen deel uitmaken van regelgeving. Weigering van leerlingen op basis van hun etnische, culturele, religieus/filosofische, taalkundige en/of sociaal-economische achtergrond moet duidelijk geclassificeerd én bestreden worden als discriminatie en dus in strijd met de grondwet en de basisprincipes van de democratie. Ook elke andere discriminatie moet bestreden worden.
- De **interculturalisering** van alle relevante actoren in het onderwijs moet actief gepromoot worden. De participatie van leden en groepen van etnisch-culturele minderheden aan de diverse instanties moet worden aangemoedigd en alle drempels moeten worden weggehaald. Hiertoe worden positieve acties ontwikkeld, gestimuleerd, geïmplementeerd en opgevolgd.
- In de **lerarenopleiding** moet voldoende aandacht zijn voor diversiteit, zowel in het opzicht van het lesgeven over als het omgaan met diversiteit. Ook voor – álle - afgestudeerde leerkrachten moet er aangepaste vorming zijn.

- ☛ **Interculturaliteit** wordt geïntegreerd in het geheel van het lessenpakket, dus in verschillende vakken, maar ook in het gehele schoolgebeuren. Het omvat zowel kennis als vaardigheden. De toepassing van Intercultureel Onderwijs (ICO) in de praktijk wordt geëvalueerd.
- ☛ De inbedding van een school in de onmiddellijke **buurt**, wordt actief gestimuleerd. Hiertoe worden pilootprojecten ontwikkeld en tot voorbeeld gesteld voor andere scholen.
- ☛ Er worden minimumeisen gesteld aan het **pedagogisch project** van een school. Het moet expliciet en concreet zijn en moet passen binnen het kader van fundamentele rechten en vrijheden en democratische principes. Het wordt bijgestuurd op basis van de interacties met leerlingen en ouders.
- ☛ Etnisch-culturele minderheden krijgen méér **inspraak** in het onderwijs, en zeker daar waar hun belangen in het geding zijn. De vertegenwoordiging van etnisch-culturele minderheden wordt versterkt in de breedte en in de diepte: ze wordt uitgebreid naar méér instanties en er komen middelen om deze taak sterker te kunnen invullen. Bovendien wordt erover gewaakt dat hun stem écht wordt gehoord.
- ☛ Scholen worden **ondersteund** op basis van de **uitdagingen** waarvoor ze staan. Hierbij wordt in het bijzonder een gedifferentieerde aanpak van verschillende uitdagingen ondersteund. Ondersteuning gebeurt zowel inhoudelijk als via middelen.
- ☛ Veel van de knelpunten hebben uiteindelijk te maken met een probleem van **mentaliteit** in de samenleving in het algemeen en het kader van het onderwijs in het bijzonder. Er

is een duidelijk gebrek aan openheid vanuit de etnisch-culturele meerderheid van de samenleving. Er moet vorming en sensibilisering komen (van de studenten in opleiding, de leerkrachten, de directies, de ouders enzovoort) met het oog op een mentaliteitswijziging op lange termijn.

IV. Jeugd

Uit de vele thema's die de allochtone (en andere!) jongeren aanbelangen, heeft de Werkgroep Jeugd het thema van de vrijetijdsbesteding als voornaamste invalshoek gekozen. Daarnaast kwamen ook andere thema's aan bod, onder meer via een aantal stellingen die op de Open Forumdag werden besproken.

Visie

Het Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden beseft dat “de jongeren van vandaag de volwassenen van morgen zijn”. Het is dan ook belangrijk om via een verantwoord jongerenbeleid een beloftevolle basis te creëren voor de **toekomst** van de samenleving. Jongeren hebben verder een **dynamische** functie in de samenleving door hun vaak kritische houding tegenover de gevestigde orde. Ten slotte hebben jongeren ook uit zichzelf recht op een jeugd waarin ze alle kansen krijgen om zich te **ontplooiën** én zich te **ontspannen**.

1. Eenheid en diversiteit

Het is belangrijk jongeren als **één ruime groep** te beschouwen, waarin geen wij/zij-tegenstellingen worden gecreëerd. Jeugdwerk moet **open staan** voor alle groepen in de samenleving. Tegelijk erkennen we de veelvormige diversiteit binnen deze grote groep, die een **gedifferentieerde benadering** noodzakelijk maakt en een specifiek en **doelgroepgericht** aanbod verantwoordt. Dit belet niet dat diversiteit een bekommernis dient te zijn voor alle jeugdwerk.

2. Ontplooiing

Jongeren hebben het recht op zelfontplooiing, en moeten daartoe alle rechten en kansen krijgen in de **samenleving**, ongeacht hun etnische,

culturele en/of religieuze/filosofische achtergrond.

Deelname in het (jongeren)**verenigingsleven** is hierin een belangrijk element. Het biedt jongeren vele kansen voor het ontwikkelen van vaardigheden. Ze leren er onder meer samenwerken, organiseren en verantwoordelijkheid nemen. Daarom is het ook belangrijk dat alle groepen jongeren aansluiting vinden bij het jeugdwerk.

Ook naast het verenigingsleven hebben jongeren recht op **vrijtijdsbesteding**, zowel individueel als met andere jongeren.

Jongeren hebben recht op **inspraak** in materies die hen aanbelangen.

Vaststellingen en suggesties

Het Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden beseft dat “de jongeren van vandaag de volwassenen van morgen zijn”. Het is dan ook belangrijk om via een verantwoord jongerenbeleid een beloftevolle basis te creëren voor de **toekomst** van de samenleving. Jongeren hebben verder een **dynamische** functie in de samenleving door hun vaak kritische houding tegenover de gevestigde orde. Ten slotte hebben jongeren ook uit zichzelf recht op een jeugd waarin ze alle kansen krijgen om zich te **ontplooiën** én zich te **ontspannen**.

Jong zijn wordt meestal geassocieerd met vrijheid, zorgeloosheid, gezondheid, dynamisme, avontuur enzovoort. Vooral in de reclame zien we vaak dergelijke verheerlijking van alles wat jong, (dus) ‘fris’ en ‘modern’ is. Iedereen moet tegenwoordig jong zijn. Daartegenover bestaat er echter ook een uitgesproken negatief spiegelbeeld van dit stereotype. Waar het eerste cliché de problemen die jongeren kunnen ervaren niet ernstig dreigt te nemen, neigt het tweede ernaar jongeren te reduceren tot de problemen die ze (zouden) stellen voor de maatschappij. Men zou ook kunnen stellen dat het ideaalbeeld van ‘jong

zijn' voor een stuk lijkt te zijn losgekoppeld van 'de jongeren' van vandaag, en gekaapt door 'de volwassenen'...

Maar: “**de jongeren van vandaag zijn de volwassenen van morgen**”, en het zou – gelukkig maar – verkeerd zijn te suggereren dat jongeren en volwassenen lijnrecht tegenover elkaar staan. Stellen dat jongeren de toekomst van een maatschappij zijn, is immers een open deur intrappen. De meeste volwassenen zijn zich bewust van de noodzaak van een doordacht en kwaliteitsvol jongerenbeleid. Aangezien jongeren zich niet in een geïsoleerde sfeer binnen de samenleving bewegen, maakt jeugdbeleid integraal deel uit van vele beleidsdomeinen: onderwijs, tewerkstelling, cultuur, mobiliteit, sociale voorzieningen, enzovoort.

Hierbij moet niet enkel aandacht gaan naar de meerderheid van jongeren, noch de middenmoot, maar ook naar groepen en individuen die om allerlei redenen minder kansen krijgen. Het is belangrijk om binnen de algemene doelstelling van **emancipatie** van etnisch-culturele minderheden (en andere achtergestelde groepen), speciale aandacht te hebben voor de jongeren. Juist omdat deze nog een heel leven voor de boeg hebben, vormen ze een prioritaire aandachtsgroep. Immers, jongeren zijn niet enkel belangrijk omdat ze in de nabije toekomst de samenleving 'draaiende' zullen moeten houden. Ze hebben, zoals alle mensen, ook **waarde en rechten** uit zichzelf. Een basisrecht, dat een waaier van andere rechten (zoals het recht op een zinvolle en ontspannende vrijetijdsbesteding) omvat, is het recht op zelfontplooiing, dat in de tweede paragraaf wordt besproken. We beginnen echter met een basisbeschouwing op de relaties tussen allochtone en autochtone jongeren.

1. Eenheid en diversiteit

Het is belangrijk jongeren als **één ruime groep** te beschouwen, waarin geen wij/zij-tegenstellingen worden gecreëerd. Jeugdwerk moet **open staan** voor alle groepen in de samenleving. Tegelijk erkennen we de veelvormige diversiteit binnen deze grote groep, die een **gedifferentieerde benadering** noodzakelijk maakt en een specifiek en **doelgroepgericht** aanbod verantwoordt. Dit belet niet dat diversiteit een bekommernis dient te zijn voor alle jeugdwerk.

Een evenwicht vinden tussen het erkennen van de diversiteiten tussen jongeren, en het vermijden van stereotypering en stigmatisering, is niet altijd gemakkelijk. Toch is het belangrijk zich steeds bewust te zijn van dit spanningsveld, wanneer men zaken interpreteert en beslissingen neemt. Een belangrijk criterium voor het onderscheid tussen 'verdeeldheid' en 'diversiteit', kan het 'a-priori karakter' van een onderscheid zijn. Etnische of religieuze criteria bijvoorbeeld liggen ongeveer a-priori vast, terwijl muzikale of vestimentaire voorkeuren veel flexibeler zijn. Het hanteren van 'a-priori criteria' neigt sneller naar uitsluiting en discriminatie dan fluïdere grenzen. Dit belet niet dat de evenwichtsoefening zich – in meerdere of mindere mate – in beide gevallen stelt. Immers, jongeren hebben behoefte aan en recht op verschillende soorten identificatie en (sub)groepvorming, terwijl men toch altijd diversiteit als waarde op zich kan (en moet) nastreven – i.e. uitsluiting bestrijden.

We vragen aan het beleid – en ook aan andere organisaties en personen, zoals media – over jongeren te leren praten zonder onderscheid te maken tussen allochtonen en autochtonen maar tegelijk wel rekening te houden met de specificiteiten van diverse jongeren. Een eenvoudig onderscheid allochtoon – autochtoon creëert immers een valse polarisering, terwijl het tegelijkertijd de verscheidenheid binnen de grote groep(en) jongeren onrecht aandoet.

Hieronder passen we dit algemeen principe toe op de interpretatie en aanpak van *problemen met jongeren*, en op *vrijtijdsbesteding*.

- **Problemen met jongeren**

Waar zich problemen voordoen met jongeren is het vooreerst belangrijk dit als dusdanig te erkennen. Er bestaat criminaliteit door jongeren, dit is op sommige plaatsen sterker dan op andere, en dit is heel vervelend voor de mensen die ermee te maken hebben. Ook wij wensen hier geen taboes rond te creëren. Anderzijds willen we ervoor waarschuwen de roep om ‘no-nonsense’ niet te misbruiken om de stigmatisering en discriminatie van bepaalde groepen in de hand te werken. Men mag de feiten niet uit het oog verliezen: onderzoek wijst uit dat criminaliteit bij jongeren zich slechts voordoet bij een kleine **minderheid** van jongeren én bij **alle ‘soorten’ jongeren**¹⁰. Vaak wordt echter de indruk gewekt dat *alléén* allochtone jongeren crimineel gedrag zouden vertonen én dat dit bovendien een probleem is van *alle* allochtone jongeren. Zo botweg expliciet gesteld zullen velen dit herkennen als een puur racistische veronderstelling, maar het is helaas een impliciet onderliggend idee van vele redeneringen en opinies. Zo wordt een valse tegenstelling allochtone versus autochtone jongeren gecreëerd en aangescherpt, die de verscheidenheid *in* en overeenkomsten *tussen* beide ‘categorieën’ onrecht aandoet.

Het is vanuit principieel en maatschappelijk oogpunt heel belangrijk deze foutieve en discriminerende beeldvorming te bestrijden. We doen hierbij vooreerst een appèl op de media, die in hun berichtgeving een duidelijke ethiek moeten respecteren¹¹. Ook beleidsmakers en politici hebben hier een belangrijke verantwoordelijkheid. Ze moeten clichés – onderbouwd – durven tegenspreken, in plaats van zich in hun bezorgdheid rond onveiligheidsgevoelens en -problematieken onder het mom van ‘no-nonsense’ te laten verleiden tot het bevestigen en versterken van clichés. Men moet duidelijk de eenvoudige waarheid dur-

¹⁰ VAN SAN, Marion, Leerkes Arjen, Criminaliteit en Criminalisering, allochtone jongeren in België. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2001

¹¹ Zie ook het hoofdstuk Media.

ven stellen, dat criminaliteit voorkomt bij alle *groepen* jongeren (welk criterium men ook hanteert), maar lang niet bij alle jongeren. Men moet dus opletten bestaande problemen niet te veralgemenen naar alle jongeren, noch naar alle allochtone jongeren, en zo foutieve vooroordelen te bevestigen.

Het hierboven geciteerde onderzoek toont aan dat jongerencriminaliteit bestaat in vele ***maten en gewichten***. Dr. Van San illustreert daarbij dat bepaalde types misdrijven relatief meer of minder voorkomen bij bepaalde etnische groepen. Het is niet de bedoeling hier diepgaand in te gaan op dit rapport en de controverse errond. We willen enkel stellen dat er *absoluut niet* mag gesuggereerd worden dat een bepaalde etnische of culturele achtergrond bepaalde (laat staan algemene) criminele neigingen met zich zou meebrengen. Dit is overigens ook niet wat in het rapport wordt beweerd, maar enkel wat sommigen er foutief en te kwader trouw in wensen bevestigd te zien. De vaststelling van 'specialisatie' in bepaalde criminele activiteiten, toont echter wel aan dat er onder de ruime noemer van 'jongerencriminaliteit' verschillende problematieken schuilgaan en verschillende subgroepen, die alle een eigen aanpak vereisen. Net als Dr. Van San pleiten we dan ook voor een gedifferentieerde aanpak. Conform ons standpunt over 'a-priori-criteria', willen we echter niét dat de subgroepen worden afgelijnd langs etnische grenzen. Daarentegen moet men vertrekken van het *probleem* zelf (vb. vandalisme, drugshandel), vertrekkend daaruit het perspectief van de actoren en hun referentiegroepen zoeken, waarop men zich dan (mede) kan baseren voor het zoeken en uitwerken van oplossingen. De hele context, m.i.v. de oorzaken voor bepaalde gedragingen, moet in rekening worden gebracht. Men moet de allochtone gemeenschappen stimuleren om zelf een rol te spelen. De ervaringen met de buurtvaders in Mechelen, leren dat dergelijke inspanningen resultaten voortbrengen.

Op deze manier houdt men rekening met de specificiteit van het probleem, laat men ruimte voor achterliggende groeps- en context-

specifieke factoren én vermijdt men het probleem te herleiden tot een ‘etnisch-cultureel’ probleem van een bepaalde (“problematische”) etnisch-culturele groep.

Ten slotte vinden we het ook primordiaal dat problemen **integraal** aangepakt worden. We komen hier verder op terug.

- **Vrijtijdsbesteding**

Zoals we eerder zeiden, heeft de Werkgroep Jeugd zich intensiever gebogen over vrijtijdsbesteding van jongeren, dan over ‘criminaliteit’. Ook hier stonden inclusiviteit (de idee jongeren te beschouwen als één grote groep) en diversiteit centraal. We stellen echter vast dat er op beide vlakken nog werk aan de winkel is.

In de realiteit merken we dat slechts weinig kinderen en jongeren van etnisch-culturele minderheden **aansluiting vinden** bij het bestaande jeugdwerk. Op de een of ander manier sluit het zogenaamde ‘reguliere jeugdwerk’ niet aan bij de noden en wensen van allochtone kinderen, jongeren en hun ouders. Dit betekent in de praktijk vaak een ernstig pijnpunt, omdat allochtone jongeren hierdoor uiteindelijk nergens terecht kunnen, en omdat er een kans gemist wordt om jongeren van verschillende achtergronden op een ‘gewone’ manier samen te brengen.

Er moet dan ook werk gemaakt worden van een verhoogde **toegankelijkheid** van het jeugdwerk voor jongeren uit etnisch-culturele minderheden. We hebben hiertoe verschillende aandachtspunten, die samen een zelfversterkend proces moeten op gang brengen, dat de participatie van etnisch-culturele minderheden aan het (bestaande) jeugdwerk aanzwengelt en zo een steeds grotere interactie tussen jongeren van verschillende etnisch-culturele achtergrond bewerkstelligt.

Ten eerste moeten kinderen, jongeren en hun ouders over alle **informatie** beschikken over het aanbod (wat, waar, wie, hoe...), over hoe

men kan aansluiten en wat er dan verwacht wordt.

Aanvullend hierop moet men aan henzelf **vragen** wat precies de knelpunten of bezwaren zijn, en hoe men daaraan zou kunnen tegemoetkomen. Dit veronderstelt van het jeugdwerk uit een open houding en enige flexibiliteit.

Toegankelijkheid van het jeugdwerk kan dan ook niet gerealiseerd worden zonder voldoende **interculturalisering** qua aanpak. Ondanks de goede wil van vele jeugdverantwoordelijken, blijkt dit in de praktijk niet altijd een gemakkelijke opdracht. Er moet daarom een interculturaliseringsproces op maat van het jeugdwerk ontwikkeld worden. De overheid moet - in samenspraak met het jeugdwerk en partners met expertise rond diversiteit - een duidelijke visie en actieplan ontwikkelen over de interculturalisering in het jeugdwerk. Er moet ondersteuning komen aan jeugdverenigingen voor de implementatie hiervan. Het is o.m. wenselijk om bij het *Steunpunt Jeugdbeleid* iemand aan te stellen die zich specifiek buigt over diversifiëring van de jeugd en van het jeugdwerk. Deze persoon heeft de taak om – opnieuw in samenspraak met de relevante actoren – methodieken te ontwikkelen en te verspreiden, vormingen te organiseren en de uitwisseling van ervaringen te stimuleren. Centraal hierin staan de medewerkers (personeel en vrijwilligers) van het jeugdwerk. Er is immers – zowel voor allochtonen als autochtonen – nood aan een betere scholing van de medewerkers, die hen leert omgaan met diversiteit, groepen begeleiden, enzovoort. Het is ook wenselijk dat een interculturalisering van de groep medewerkers (in hun samenstelling) wordt gestimuleerd.

Ten slotte moeten deze initiatieven passen in een algemenere campagne van *sensibilisering*, die concrete modellen aanreikt om mensen te leren omgaan met diversiteit. Het is dan ook wenselijk dat deze inspanningen gelinkt worden aan een overkoepelend *netwerk interculturalisering*, dat ervaringen in diverse sectoren coördineert en bundelt. De overheid dient dit alles te stimuleren en er middelen voor vrij te maken.

Anderzijds betekent interculturalisering niet enkel een verruiming van bestaande jeugdwerkingen. *Niet alle* allochtonen *hoeven* zich immers aan te sluiten bij het ‘reguliere jeugdwerk’. Dit kan, maar is geen noodzaak. Ons beginsel is de **keuzevrijheid** van de jongere. Erkenning van maatschappelijke diversiteit betekent immers de erkenning van verschillende behoeften van verschillende jongeren. Ze moeten dan ook de keuze krijgen uit een mozaïek aan jeugdwerksoorten en -vormen, waaronder initiatieven die specifiek op maat zijn van hún referentiegroep. Er moeten nieuwe jeugdbewegingen kunnen opgericht worden: als daar een behoefte toe bestaat, moet het bijvoorbeeld mogelijk zijn aparte meisjeswerkingen op te zetten, moslimscouts te organiseren enzovoort. Op die manier kan het aanbod van jeugdwerk *in zijn geheel* verbreden of diverser worden. Overheden hebben de taak om dergelijke initiatieven te faciliteren. Daarbij moet men rekening houden met de specifieke situaties van etnisch-culturele minderheden, in historische, geografische en sociale termen, en vermijden dat uniforme regelgeving – op zich een toe te juichen doelstelling – de ontwikkeling van volwaardige vernieuwende initiatieven fnuikt. Verder moet er ook in de communicatie over jongerenwerkingen geen tegenstelling autochtonen - allochtonen worden gesuggereerd. Het wordt dus hoog tijd ook allochtone jongerenwerkingen te beschouwen als ‘regulier’. Ook binnen deze nieuwe initiatieven pleiten we er trouwens voor om ruimte te creëren voor diversiteit en open te staan voor andere groepen, zonder daarom het specifiek doelgroepgericht karakter te verliezen.

2. Ontplooiing

Jongeren hebben het recht op zelfontplooiing, en moeten daar toe alle rechten en kansen krijgen in de **samenleving**, ongeacht hun etnische, culturele en/of religieuze/filosofische achtergrond.

Deelname in het (jongeren)**verenigingsleven** is hierin een belangrijk element. Het biedt jongeren vele kansen voor het ontwikkelen van vaardigheden. Ze leren er onder meer samenwerken, organiseren en verantwoordelijkheid nemen. Daarom is het ook belangrijk dat álle groepen jongeren aansluiting vinden bij het jeugdwerk.

Ook naast het verenigingsleven hebben jongeren recht op **vrije tijdsbesteding**, zowel individueel als met andere jongeren.

Het recht op zelfontplooiing is misschien wel het belangrijkste, aangezien het zoveel andere rechten omvat en impliceert. Zowel individuen als groepen hebben het recht zich te ontplooiën, en dit ten bate van zowel henzelf als de samenleving in zijn geheel. Zelfontplooiing verhoogt immers niet enkel de persoonlijke satisfactie, maar ook iemands bijdrage aan de maatschappij.

Zelfontplooiing van etnisch-culturele minderheden omvat onder meer **emancipatie** in de ruimste zin. Er moet gewerkt worden aan gelijke rechten, kansen en uitkomsten in alle domeinen van de samenleving: onderwijs¹², tewerkstelling, beeldvorming¹³, huisvesting, politieke participatie, vrijetijdsbesteding, enzovoort. Speciale aandacht moet gaan naar jongeren, omdat ze – zoals gezegd – de toekomst vorm zullen geven.

Omgekeerd doen blokkeringsmechanismen, die zelfontplooiing op een of meer domeinen tegenhouden, problemen ontstaan. De oorzaken

¹² Zie ook het hoofdstuk Onderwijs.

¹³ Zie ook het hoofdstuk Media.

van dergelijke problemen, waarover we het hierboven al kort hadden, zijn dus heel complex. Wij pleiten voor een **integrale aanpak** ervan, door het bestrijden van sociale achterstelling én van discriminatie in alle opzichten. Dit is een taak voor alle overheden – federaal, Vlaams tot lokaal – en voor alle actoren die van ver of dichtbij met deze materies te maken hebben. Ook als verenigingen van etnisch-culturele minderheden hebben we een verantwoordelijkheid, samen met de ouders. We moeten nagaan wat ze zelf kunnen bijdragen tot de oplossing van de problemen met jongeren.

Bij een integrale aanpak, mag het belang van **vrijtijdsbesteding** niet onderschat worden. Jongeren hebben een plaats nodig om zichzelf te zijn, elkaar te ontmoeten en zich uit te leven. Dit omvat activiteiten en ontmoetingsplaatsen allerhande: sport, jeugthuizen, theater, uitgaansleven, verenigingsleven, enzovoort. We stellen vast dat er nog onvoldoende zulke plaatsen zijn en dat bestaande plaatsen bovendien vaak niet toegankelijk zijn voor jongeren uit etnisch-culturele minderheden. In bepaalde publieke aangelegenheden wordt hen botweg de toegang ontzegd, dancings zijn hiervan wellicht het bekendste voorbeeld. Bij andere ruimtes laat men op andere manieren verstaan dat hun aanwezigheid minder gewenst is. Nog andere plaatsen, die in principe wél openstaan voor alle jongeren, weten niet hoe ze de drempel naar hun activiteiten kunnen verlagen.

Dit probleem van een gebrek aan ontspanningsmogelijkheden, zelf een bron voor andere problemen, moet op meerdere manieren tegelijkertijd bestreden worden. We bespreken hier drie vormen van actie, die elkaar aanvullen en dus zeker niet onderling vervangbaar zijn.

Ten eerste moet er ondubbelzinnig en hard opgetreden worden tegen elke vorm van **discriminatie**. Het spreekt vanzelf dat het hier gaat om discriminatie in het algemeen, en niet enkel tegen jongeren uit etnisch-culturele minderheden. Vanuit het perspectief van de werkgroep, focussen we echter op deze laatste groep. We stellen vast dat discrimi-

minatie, waaronder racisme, blijft bestaan ondanks de jarenlange strijd ertegen. Bovendien leeft het gevoel dat er in al die tijd relatief weinig stappen vooruit zijn gezet. Overheden hebben de plicht hier een duidelijke en effectieve **wetgeving en regelgeving** uit te werken en restrictief toe te passen. Daarnaast moeten ze er ook voor zorgen dat bestaande reglementeringen in herinnering gebracht worden en rigoureus toegepast. We denken hierbij vooral aan volgende punten:

Het *Ministerie van Binnenlandse Zaken* moet, sinds de implementatie van de wet op de bewakingsondernemingen, een stringente controle uitoefenen op de activiteiten van de portiers. Zij zijn immers verplicht tot het volgen van vorming en het voorleggen van een bewijs van goed gedrag en zeden. *Burgemeesters* hebben, middels een omzendbrief, een meldingsplicht naar de Minister en het Parket wanneer zij het bestaan van discriminatoire praktijken op hun grondgebied vernemen.

De *ordediensten* moeten bij een inbreuk op de antiracismewet stevast een proces-verbaal acteren. Het Comité P onderzoekt immers systematisch elke klacht rond het weigeren van het acteren van een klacht.

Bij het *Parket* ten slotte is nood aan reflectie aangaande de bewijsmethodiek; het gebruik van statistisch bewijsmateriaal en vaststellingen door gerechtsdeurwaarders teneinde transparantie te verkrijgen over het al dan niet bestaan van discriminatie. Bovendien lijkt het aangewezen om binnen de politiediensten een aantal agenten te belasten rond deze thematiek.

Uitermate belangrijk is ook het *nieuwe wetsontwerp ter bestrijding van discriminatie*¹⁴. Een stap vooruit hierin is bijvoorbeeld het verlichten van de bewijslast voor het slachtoffer. Zo wordt nu uitdrukkelijk de mogelijkheid voorzien om in burgerlijke discriminatiezaken vaststellingen van discriminaties te laten uitvoeren aan de hand van *situatietests* onder toezicht van een gerechtsdeurwaarder¹⁵. Indien een

¹⁴ “Wetsontwerp ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racisme bestrijding”, aangenomen door de Senaat op 21 december 2001. Voor alle wetteksten rond racisme en discriminatie, zie de website van het *Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding*: <http://www.antiracisme.be>.

¹⁵ De concrete modaliteiten hieromtrent zullen nader bepaald worden bij een in Minister-raad overlegd K.B.
 Voor situatietests, zie ook: ‘Vechten voor Rechten’, Jaarrapport 2000 van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, pp.119-124.

situatietest een vermoeden van discriminatie oplevert, valt de bewijslast van het tegendeel ten laste van de verweerder, in casu de portier of uitbater. Deze verschuiving van de bewijslast is noodzakelijk voor een effectievere aanpak.

Er kunnen ook nieuwe, creatieve oplossingen gezocht worden voor specifieke probleemstellingen. Ook voor discriminatie of visering door de politie moeten creatieve en effectieve methodes worden gezocht. Een (open) registratie van identiteitscontroles bijvoorbeeld – wie heeft wie gecontroleerd en op welk(e) moment(en) – kan al een zekere rem vormen voor overmaat en willekeur¹⁶. Bovendien geeft het de gecontroleerde een instrument om de visering door een persoon of instantie aan te tonen. Excessen zijn met andere woorden beter identificeerbaar en dus ook beter te bestrijden.

Naast de aanpak van discriminatie, moeten er ten tweede specifieke **positieve actieplannen** ontwikkeld worden, die de toegankelijkheid van bestaande (jongeren)activiteiten verhogen. We komen hier terug op de diversifiëring van het jeugdwerk, zoals hierboven uiteengezet. Het gaat echter niet enkel om het jeugdwerk, maar om alle initiatieven die te maken hebben met vrijetijdsbesteding van jongeren en bij uitbreiding ook mensen van andere leeftijdsgroepen. De positieve actieplannen zijn tegelijk specifiek en uniform. Ze moeten rekening houden met de specificiteit van het betreffende initiatief en/of de betreffende organisatie, van de betreffende doelgroepen en van de lokale context. Tegelijk moet de ontwikkeling van deze plannen mede van bovenaf ondersteund en gestroomlijnd worden. Op deze manier kan men ervoor zorgen dat ze kaderen in een gemeenschappelijke visie en dat er wordt voortgebouwd op verschillende ervaringen. De overheid moet hier overigens zelf een voorbeeldfunctie opnemen, onder meer door het eigen personeelsbestand te diversifiëren.

Ten derde – en dit is vooral een verantwoordelijkheid van het lokaal beleid – moeten er **nieuwe initiatieven, ontmoetingsruimtes** e.d. worden opgezet waar dit nodig is. Het is immers ontzettend belangrijk

jongeren de kans te bieden op een zinvolle vrijetijdsbesteding. Niet enkel biedt dit een alternatieve tijdsinvulling (dan bijvb. het zogenaamde 'rondhangen op straat'¹⁷), het is ook een van de elementen¹⁸ die de tevredenheid van een jongere kan verhogen. Dit is niet alleen een voordeel voor hem- of haarzelf, maar ook voor de maatschappij. Immers, hoe meer satisfactie iemand ervaart, hoe minder hij geneigd zal zijn tot het veroorzaken van problemen. Bepaalde vormen van vrijetijdsbesteding kunnen bovendien een uitlaatklep vormen voor frustraties veroorzaakt door andere blokkeringsmechanismen in de maatschappij.

● **Inspraak**

Jongeren hebben recht op **inspraak** in materies die hen aanbelangen.

Bij dit alles is het heel belangrijk **de jongeren zelf te betrekken**. Dit is vooral van belang op het niveau van het lokaal beleid. Zowel in de fase van de voorbereiding, de beslissing, de uitvoering en opvolging, moet er plaats zijn voor een daadwerkelijke inbreng van jongeren. Ze moeten hun bekommernissen en hun mening over relevante beleidsthema's kunnen formuleren. Deze inbreng moet ook ernstig genomen worden.

Jongeren moeten bijvoorbeeld kunnen participeren aan allerhande raden op lokaal, provinciaal en Vlaams niveau. Daarbij moet men ervoor opletten dat men de grote groep jongeren niet verengt tot (ongeveer) *enkel* jongeren uit de autochtone middenklasse. Het blijkt immers dat de *georganiseerde* jeugd niet noodzakelijk representatief is

¹⁷ We willen duidelijk stellen dat 'rondhangen op straat' *op zich* niet noodzakelijk een probleem vormt, al wordt het vaak als bedreigend gepercipieerd door (autochtone) voorbijgangers. Het is wel zo dat 'rondhangen op straat' vaak door jongeren zowel als ouders niet als de *ideale* vrijetijdsbesteding wordt beschouwd. Vooral de jongsten stellen zich bloot aan veel gevaren (met name in de stad), gaande van het verkeer, verkoudheden, tot en met misdadige praktijken. Het is daarom in elk geval nodig in een aanbod van alternatieve tijdsbestedingen te voorzien.

¹⁸ Het is niet onze bedoeling te suggereren dat dit een wondermiddel is. Het is wel, naast gelijke rechten, kansen en uitkomsten in andere domeinen (onderwijs, tewerkstelling,...) een *belangrijk* element.

voor álle jongeren. Daarom zijn inspanningen nodig om ook niet-georganiseerde jongeren bij het beleid te betrekken, naar hun mening te peilen en er rekening mee te houden. Op die manier kan men deze jongeren er ook toe stimuleren om in toenemende mate bij het verenigingsleven aan te sluiten, hetzij bij bestaande organisaties, hetzij via de oprichting van nieuwe bewegingen.

De Vlaamse overheid moet er op toezien dat lokale overheden een *Jeugdbeleidsplan* opmaken waarin rekening wordt gehouden met diversiteit en participatie, en de uitvoering ervan opvolgen. Het opzetten van een structurele dialoog en navenante samenwerking, kan de onderlinge relaties tussen alle actoren enkel maar verbeteren. Bij uitbreiding is het ook belangrijk de dialoog met andere relevante instanties die met jongeren te maken hebben, te stimuleren.

Ten slotte willen we als **organisaties van etnisch-culturele minderheden en als Forum** zelf onze verantwoordelijkheid nemen. We moeten bijvoorbeeld de dialoog en discussie aangaan in eigen rangen, want ook bij etnisch-culturele minderheden leven er vooroordelen. We moeten ook moeilijke en delicate thema's durven bespreken en aanpakken. Zo moet er bijvoorbeeld gesproken worden over de relaties tussen *jongens en meisjes*, de plaats van beide groepen in het jeugdwerk, hun verschillende verwachtingen ten aanzien van jeugdverenigingen, hun verschillende posities enzovoort. Hiertoe willen we de dialoog tussen jongens en meisjes stimuleren, alsook met de ouders. Op die manier willen we de communicatie ook binnen verschillende groepen binnen de gemeenschappen optimaliseren, en gelijke kansen bevorderen.

Een ander voorwerp van discussie, zijn de relaties tussen jongeren en ouderen binnen onze gemeenschappen.

Conclusies

Hieronder volgen onze voornaamste conclusies uit hoofdstuk Jeugd, namelijk de suggesties aan de betrokken actoren. Zoals gesteld zijn de suggesties zowel gericht aan de lokale, provinciale en Vlaamse overheden als aan andere instanties die rechtstreeks of onrechtstreeks met jongeren te maken hebben (vb. jeugdwerk, onderwijs, media, ontspanningscentra,...). Overheden hebben ook de taak andere instanties te stimuleren tot en te ondersteunen bij het opzetten van initiatieven.

- ☛ We vragen dat men leert praten over jongeren zonder **onderscheid** te maken tussen alloctonen en autoctonen, maar tegelijkertijd wel de diversiteit onder álle jongeren erkent en er rekening mee houdt.
- ☛ Foutieve en discriminerende **beeldvorming** rond problemen met (allochtone) jongeren, moet vermeden en bestreden worden.
- ☛ Problemen met jongeren hebben nood aan een **gedifferentieerde** aanpak. Daarbij moet men vertrekken van de probleemstelling zelf, en de verschillende betrokken actoren maximaal betrekken.
- ☛ Men moet actief werken aan een verhoogde **toegankelijkheid en interculturalisering van het jeugdwerk** voor jongeren uit etnisch-culturele minderheden. Hiertoe moet een interculturaliseringsproces op maat van het jeugdwerk ontwikkeld worden, ondersteund door de overheid. Hiertoe kan o.m. iemand aangesteld worden binnen het *Steunpunt Jeugdbeleid*. Belangrijk hierbij is de vorming en begeleiding van de medewerkers.
- ☛ Er moet ook een algemenere campagne van **sensibilisering** komen, die mensen leert omgaan met diversiteit.

- ☛ Er moet erkend worden dat er nood is aan **verschillende jeugdwerkvormen** naargelang de behoeften en voorkeuren van jongeren. Het opzetten van nieuwe jeugdbewegingen dient dan ook aangemoedigd te worden.
- ☛ Problemen met jongeren moeten **integraal** aangepakt worden, door het bestrijden van sociale achterstelling en van discriminatie in alle opzichten, onder meer op het vlak van vrijetijdsbesteding.
- ☛ Er moet een effectieve wetgeving **tegen discriminatie** zijn, en deze moet restrictief toegepast worden. Voor specifieke probleemstellingen, moeten creatieve oplossingen gezocht worden.
- ☛ Er moeten positieve actieplannen ontwikkeld worden, om de **toegankelijkheid** van bestaande (jongeren)activiteiten te verhogen, ze te interculturaliseren.
- ☛ Waar leemtes bestaan, moeten **nieuwe ontspanningsinitiatieven** worden opgezet.
- ☛ Er moet een **structurele dialoog en samenwerking** zijn met jongeren, rond thema's die het beleid naar voren schuift en rond thema's die jongeren zelf belangrijk vinden. Er moet daadwerkelijk geluisterd worden naar en rekening gehouden met hun bekommernissen en hun standpunten.

Nawoord

De Open Forumdag is intussen 6 maanden achter de rug, de visies en standpunten staan op papier, de suggesties zijn aangereikt. En nu?

Het Forum van Organisaties van Etnisch-culturele Minderheden stelt zich niet tevreden met woorden alleen. Dat kon al blijken uit de voorbereidingen in de Werkgroepen, waar men er telkens naar streefde om de thema's te benaderen via een **concrete invalshoek**: de Werkgroep Jeugd besteedde veel aandacht aan het project Dancecrimination, de Werkgroep Onderwijs volgde (en volgt) de ontwikkelingen rond het decreet Gelijke Kansen-I op en de Werkgroep Media werkte mee aan een Ontmoetingsdag tussen allochtonen en de VRT (15 februari 2001). Op deze manier heeft men steeds de koppeling tussen de 'theorie' – de principes, de visie – en de praktijk gegarandeerd.

Het is de bedoeling op deze weg verder te gaan. **Op basis van onze uitgewerkte visie, kunnen we zelfs meer dan ooit aandacht besteden aan concretisering ervan, en dit op drie niveaus.** Ten eerste willen we de **bevoegde actoren** – en dan denken we in de eerste plaats aan overheden op alle niveaus – aanzetten om onze meningen in acht te nemen bij het nemen van beslissingen en om specifieke initiatieven te nemen die inspelen op specifieke pijnpunten. Ten tweede zullen we **zelf** ook niet nalaten om binnen ons werkveld initiatieven te nemen en projecten op te zetten in het verlengde van onze conclusies. Ten slotte hechten we veel belang aan het communiceren van onze standpunten aan een **ruimer publiek** om op die manier de samenleving te sensibiliseren rond relevante thema's.

Enkele voorbeelden tonen aan dat deze drie niveaus voortdurend met elkaar interageren. Bij projectvoorstellen wordt immers steeds medewerking en ondersteuning van overheidspartners gezocht, en omgekeerd laten we niet na een inbreng te doen rond op handen zijnde

projecten van overheids- of andere actoren. Rond dit alles wordt ook zoveel mogelijk gecommuniceerd met het ruimere publiek, soms maakt dit integraal deel uit van een initiatief (vb. 'Ontmoetingsdagen Allochtonen en Media'), soms gebeurt dit via open brieven en opinie-artikels¹⁹.

Hieronder sommen we enkele voorbeelden van concretisering op, vanuit de respectievelijke werkgroepen. Deze focus mag echter niet doen vergeten dat het Forum ook actief is rond andere thema's, bijvoorbeeld tewerkstelling (zie vb. samenwerking met BNCTO, *Brussels Nederlandstalig Comité voor Tewerkstelling en Opleiding*) en rond stemrecht (zie vb. medewerking aan Initiatief, ter voorbereiding van de Gelijke Kansen Manifestatie van 10 maart 2001 en de publicatie van enkele artikels).

Rond **Onderwijs** neemt het Forum momenteel deel aan de Rondetafelconferentie leerplichtonderwijs. Daarnaast blijven we uiteraard de evoluties rond het Gelijke Kansendecreet opvolgen en behouden we onze vertegenwoordigers in de Vlor.

Uit de **Mediawerking** zijn twee initiatieven gegroeid. Geïnspireerd door een suggestie op de Open Forumdag²⁰ heeft de Minister van Welzijn en Gelijke Kansen Mieke Vogels het Forum opdracht gegeven tot de realisatie van een '*Vademecum deskundigen bij etnisch-culturele minderheden*', dat aan journalisten (en andere geïnteresseerden) een concreet werkinstrument biedt om minderheden op een andere manier in beeld te brengen. Door allochtone deskundigen te interviewen over maatschappelijke thema's die iedereen aanbelangen, gaat men eenzijdig negatieve stereotypering tegen en brengt tegelijkertijd een reëel bestaande diversiteit in de samenleving in beeld. De uitvoering van het project gaat van start in juni 2002 en de afwerking is voorzien in de periode maart 2003. Het tweede project is gegroeid uit de Ontmoetingsdag bij de VRT (februari 2001). Het gaat om een reeks

¹⁹ Voor een lijst van artikels door het Forum: zie referenties.

²⁰ Zie het katern 'Verslagboek': Verslag van de Werkgroep Media en slotwoord van Minister Vogels.

Provinciale Ontmoetingsdagen tussen Media en Allochtonen (alle info: zie onze website).

Het is onze stelligste bedoeling om op het ingeslagen pad verder te gaan. De **versterking van het Forum** die in het vooruitzicht staat, zal ons in de mogelijkheid stellen onze werking verder te verbreden en verdiepen. We zullen met andere woorden, dankzij een uitbreiding van het secretariaat, méér thema's kunnen behandelen en op een intensievere manier. Op die manier hopen we erin te slagen onze functie van **all-round gesprekspartner** waar te maken op een manier die bevredigend is voor zowel de overheidspartners, het middenveld én – niet in het minst – onze eigen achterban. Het Forum van Organisaties van Etnisch-culturele Minderheden is in Vlaanderen de enige **legitieme vertegenwoordiger** van de etnisch-culturele minderheden, via het verenigingsleven geworteld in de basis van de etnisch-culturele minderheden zélf. De erkenning van zijn functie als dé gesprekspartner bij uitstek, is dan ook een belangrijk element in de emancipatie van deze groepen. We hopen alvast met deze bundel – en onze werking in de voorbije jaren – te hebben duidelijk gemaakt dat we in staat zijn deze taak te volbrengen. We nodigen u graag uit ons in onze functie te erkennen en dit uniek kanaal naar de etnisch-culturele minderheden ten volle te benutten.

Referenties

Artikels van het Forum

Vlaams Minderhedencentrum, Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Grenzen aan het haalbare*. In: Divers, sept. 2001.

Vlaams Minderhedencentrum, Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Quota lossen diversiteit niet op*. In: De Standaard, 3 september 2001.

Vlaams Minderhedencentrum, Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Oproep gemeentelijk stemrecht voor niet-EU-burgers*. In: Divers, nov. 2001.

Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Eis om verdere garanties niet onredelijk*. In: Ter-Zake, maart 2002.

Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Oproep tot politieke moed*. In: De Standaard, 30 maart 2002.

Vlaams Minderhedencentrum, Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Ontwerpdecreet Gelijke Kansen in het Onderwijs raakt aan basisprincipes*. In: Divers, april 2002.

Vlaams Minderhedencentrum, Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Thuisstaat is slecht criterium voor gelijke kansen*. In: De Standaard, 2 april 2002.

Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden, *Allochtone televisie hefboom voor integratie*. In: De Standaard, 2 mei 2002.

Voor meer teksten: zie onze website: <http://www.iccm.be>, **binnenkort:** www.minderhedenforum.be

Andere

(an.), Ontmoetingsdag Overheid en Verenigingen van Migranten. Eindrapport. Brussel, Intercultureel Centrum voor Migranten vzw, 1997.

ADÉ, Anne, GORIS, Gie, 'Media en globalisering. Een andere pers is mogelijk.' In: Wereldwijd, nr. 313, januari-februari 2002, pp.16-18.

BLOMMAERT, Jan, VERSCHUEREN, Jef, Het Belgische migrantendebat: de

pragmatiek van de abnormalisering. Antwerpen, International pragmatics association (IPrA), 1992.

DE MEESTER, Kurt, MAHIEU, Paul, ONSTUIMIG: ONderzoek STudenten Uit de MIGratie.verkennend onderzoek naar de participatie van allochtone studenten in de derde graad van het secundair en het hogeschoolonderwijs. Januari 2000.

DE METS, Jan, Je moet je als allochtone student extra bewijzen.'Bevindingen inzake doorstroming allochtone leerlingen naar het hoger onderwijs in binnen- en buitenland. Februari 2000.

DE METS, Jan, Synthesenota doorstroming allochtone leerlingen naar het hoger onderwijs. 17 april 2000.

D'HAENENS, L., SAEYS, F., (reds.), Media en multiculturalisme in Vlaanderen. Gent, Academia Press, 1996.

Koning Boudewijnstichting, Uitdagen en motiveren. Pijlers voor bruggen naar een betere doorstroming in het onderwijs. Brussel, Koning Boudewijnstichting, 2001.

LAQUIERE, Marc, Een echt non-discriminatiebeleid. Een garantie voor de toekomst van onze kinderen. Antwerpen, Federatie van Marokkaanse Verenigingen (FMV), 2001.

SHADID, W.A., VAN KONINGSVELD, P.S., (reds.), Beeldvorming en interculturele communicatie: sociaal-wetenschappelijke en sociolinguïstische studies. Tilburg, Tilburg University Press, 1999.

SHADID, W.A., VAN KONINGSVELD, P.S., (reds.), Religie, cultuur en minderheden. Historische en maatschappelijke aspecten van beeldvorming. Tilburg, Tilburg University Press, 1999.

RECTOR, Ria, Rapport met als opdracht: via het opzetten van gesprekken met allochtone studenten in het tweede en derde jaar niet-universitair hoger onderwijs, nagaan welke de kritische succesfactoren zijn voor het reeds gevolgde leertraject. December 1999.

VAN DEN BRANDE, Kris, VAN AVERMAET, Piet, Taal, Onderwijs en ongelijkheid: quo vadis? In: T.O.R.B., 2000-2001, 5-6, pp.393-403.

VAN GEMERT, Jos, Hoorzitting: Kinderen en hun ouders van allochtone afkomst in het Nederlandstalig onderwijs. Anderlecht, Sint-Guido-Instituut, 2001.

VAN SAN, Marion, LEERKES, Arjen, Criminaliteit en Criminalisering: allochtone jongeren in België. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2001.

VLAAMS CENTRUM WOONWAGENWERK, Tussen school en wagen. Onderwijs aan Voyageurs, Manoesjen en Roms. Wilsele, Drukkerij Rubbens, 2000 (1^e druk 1997).

Enkele Websites

Forum van Organisaties van Etnisch-culturele minderheden:
<http://www.iccm.be> **binnenkort:** www.minderhedenforum.be

Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding:
<http://www.antiracisme.be>

Centrum voor Islam in Europa: <http://www.flwi.rug.ac.be/cie/>

Minderhedenbeleid van de Vlaamse overheid: <http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden/index.htm>

School Zonder Racisme: <http://www.schoolzonderracisme.be>

Vlaams Minderhedencentrum: <http://www.vmc.be>